

**T.C.**  
**AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ÇETİN ÖNER'İN ÇOCUK ROMANLARINDA**  
**KULLANILAN KARAKTER GELİŞTİRME YÖNTEMLERİ**  
**ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**Ömer Faruk KARAYEL**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**KIRŞEHİR-2018**



©2018-Ömer Faruk KARAYEL

**T.C.**  
**AHI EVRAN ÜNİVERSİTESİ**  
**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**  
**TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**  
**TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**ÇETİN ÖNER'İN ÇOCUK ROMANLARINDA**  
**KULLANILAN KARAKTER GELİŞTİRME YÖNTEMLERİ**  
**ÜZERİNE BİR İNCELEME**

**AN ANALYSIS ON THE CHARACTER DEVELOPMENT**  
**METHODS USED IN ÇETİN ÖNER'S CHILDREN'S**  
**NOVELS**

**Hazırlayan**

**Ömer Faruk KARAYEL**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ**

**Danışman**

**Yrd. Doç. Dr. Zeynel HAYRAN**

**KIRŞEHİR-2018**

## KABUL VE ONAY

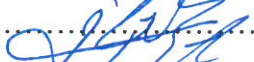
Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı Türkçe Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi, Ömer Faruk KARAYEL tarafından hazırlanan “Çetin Öner'in Çocuk Romanlarında Kullanılan Karakter Geliştirme Yöntemleri Üzerine Bir İnceleme” adlı tez çalışması 22/02/2018 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından oybirliği/oyçokluğu ile **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

Danışman..........(İmza)

Yrd. Doç. Dr. Zeynel HAYRAN

Üye..........(İmza)

Doç. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ

Üye..........(İmza)

Yrd. Doç. Dr. Salim PİLAV

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

.../02/2018

(İmza)

Doç. Dr. Hüseyin ŞİMŞEK

Enstitü Müdürü

## BİLDİRİM

Hazırladığım tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Ahi Evran Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin .....yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.



.../.../2018

Ömer Faruk KARAYEL

İmza

## ÖZET

# ÇETİN ÖNER'İN ÇOCUK ROMANLARINDA KULLANILAN KARAKTER GELİŞTİRME YÖNTEMLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

## YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan: Ömer Faruk KARAYEL**

**Danışman: Zeynel HAYRAN**

**Unvanı: Yrd. Doç. Dr.**

**2018–68 Sayfa**

**Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü**

**Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı**

**Türkçe Eğitimi Bilim Dalı**

**Jüri**

**Yrd. Doç. Dr. Zeynel HAYRAN**

**Doç. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ**

**Yrd. Doç. Dr. Salim PİLAV**

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesine dayalı bu çalışma; Giriş, Kavramsal/Kuramsal Açıklamalar, Yöntem, Bulgular, Sonuç ve Tartışma olmak üzere beş ana bölümden oluşmuştur. Bu çalışmada, Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler geliştirme yöntemleri araştırılmış; sonuçta şu bulgulara ulaşılmıştır:

Birinci alt problem ile Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlerin davranış ve eylemleriyle geliştirilip geliştirilmediği yoklanmıştır. Sonuçta, yazarın bu karakter geliştirme yöntemine başvurduğu belirlenmiştir.

İkinci alt problem ile Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlerin konuşma yöntemiyle geliştirilip geliştirilmediği araştırılmıştır. Çetin Öner'in çocuk romanlarında en çok bu karakter geliştirme yöntemine başvurduğu saptanmıştır.

Üçüncü alt problem ile Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlerin fiziksel özellikleriyle geliştirilmesi geliştirilip geliştirilmediği araştırılmıştır. Fiziksel özellikleriyle karakter geliştirme yöntemlerine başvurulduğu gözlenmiştir.

Dördüncü alt problem ile Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlerin diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesi geliştirilip geliştirilmediği araştırılmıştır. Bu karakter geliştirme yönteminin karakter geliştirmede kullanıldığı saptanmıştır.

Beşinci alt problem ile Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlerin anlatıcının yorumuyla geliştirilmesi geliştirilip geliştirilmediği araştırılmıştır. Anlatıcının yazar olduğu romanlarda bu yöntemle karakter geliştirildiği saptanmıştır.

**Anahtar Kelimeler:** Çocuk edebiyatı, karakter geliştirme yöntemleri, özdeşim kurma.

## **ABSTRACT**

### **AN ANALYSIS ON THE CHARACTER DEVELOPMENT METHODS USED IN ÇETİN ÖNER'S CHILDREN'S NOVELS**

**M. Sc. Thesis**

**Preparer: Ömer Faruk KARAYEL**

**Advisor: Asst. Prof. Dr. Zeynel HAYRAN**

**2018-68 Pages**

**Ahi Evran University, Institute Of Social Sciences**

**Social Sciences and Turkish Education Department**

**Turkish Education Science**

**Jury**

**Asst. Prof. Dr. Zeynel HAYRAN**

**Assoc. Prof. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ**

**Asst. Prof. Dr. Salim PİLAV**

This study which is based on a qualitative document review consists of five main sections as Introduction, Conceptual/Theoretical Explanations, Method, Findings, Conclusion and Discussion. In the study, character development methods in Çetin Öner's children's novels were searched and consequently the following findings were reached:

The first sub problem examined whether the characters in Çetin Öner's children's novels were developed with their behaviors and actions or not. As a consequence, it was determined that the writer had utilized this character development method.

The second sub problem examined whether the characters in Çetin Öner's children's novels were developed with speaking or not. It was determined that Çetin Öner had mostly utilized this character development method in his children's novels.

The third sub problem examined whether the characters in Çetin Öner's children's novels were developed with their physical characteristics or not. It was observed that the writer had seldomly utilized the character development method based on physical characteristics.

The fourth sub problem examined whether the characters in Çetin Öner's children's novels were developed with the interpretation of other characters or not. It was determined that this character development method had been used in character development.

The fifth sub problem examined whether the characters in Çetin Öner's children's novels were developed with the writer's interpretation or not. It was determined that this character development method had been used in novels in which the narrator was the writer himself.

**Keywords** Children's literature, character development methods, identification.

## ÖN SÖZ

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte insan hayatına etki edecek unsurlar çeşitlilik göstermeye başlamıştır. Toplumların devamlılığı için ideal insan tipinin yetişmesinde bu unsurlar doğrudan etki edebilmektedir. Eğitimin denetimsiz ortamlara bırakılması sonucu tek tip, sorgulamayan, bir amacı olmayan bireylerin yetişmesi söz konusu olmaktadır. Özellikle çocukların maruz kaldığı sosyal medyanın tehlikeleri ve sosyal medyada ne ile karşılaşılacağına bilinmemesinden dolayı bilinçli veliler daha kontrollü bir şekilde çocuklarının yetişmesine katkıda bulunabilecek alanları tercih etmektedirler. Bu alanlardan biri de edebiyattır. Edebiyatın, çocukların uçsuz bucaksız hayal dünyasında kendine geniş bir yer edinmesi ve buna katkıda bulunması kaçınılmazdır.

Çocuk eğitimi ile kültürel davranışların edinilmesi noktasında çocuk edebiyatı son yüzyılda gözde bir alan haline gelmiştir. Toplum tarafından yetiştirilmek istenen insan tipinde istenilen davranış değişikliğini meydana getirmek için çocuk kitapları önemli bir yere sahiptir. Çocuk kitapları sayesinde içinde bulunan toplumla uyum daha kolay bir şekilde olacaktır. Bu kitapların oluşturulmasında yararlanılan birçok öge vardır. Çocuğa yönelik ilkesi dikkate alınarak estetik bir kaygıyla yazılmış kitapların çocukların dünyasına seslenmesi kolay olacak ve bu kitaplar, çocuk ile kitap arasında bir etkileşim süreci başlatacaktır. Yukarıda bahsedilen öğelerden bir tanesi çocuk romanlarındaki karakterlerdir. Çocuk edebiyatının temel öğelerinden biri olan karakterler iyi bir şekilde geliştirilmesi çocuğun kitapla özdeşim kurmasını sağlar. Kitaplardaki karakterle özdeşim kuran çocuğun kitap okuma alışkanlığı kazanması kolay olacak, çocuk estetik ve eleştirel bir bakış açısına sahip olacak, çağın gerektirdiği çocuk eğitiminin amacına hizmet edilecek ve kitaplar çocuğa daha önce deneyimlemediği yaşantılar sunacaktır. Aynı zamanda yaşadığı toplumun millî değerlerini ve evrensel kuralları benimseme noktasında özdeşim kurulan karakterler çocuk için yol gösterici olacaktır. Bu karakterlerin geliştirilmesinde çeşitli yöntemler bulunmaktadır.

Bu çalışmada Çetin Öner'in çocuk romanlarında yer verdiği karakterlerin geliştirilme yöntemleri incelenmiştir. Karakterlerin anlatıcının yorumuyla mı, davranış ve eylemleriyle mi, diğer karakterlerin yorumuyla mı, konuşma yöntemiyle ve fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir, sorularına cevap aranmıştır.

Görüş ve önerileriyle bana güç veren Doç. Dr. Mustafa TÜRKYILMAZ'a, lisansüstü eğitim-öğretim sürecinde bilgilerini bizimle cömertçe paylaşan Türkçe Eğitimi Bilim Dalı

Başkanı Yrd. Doç. Dr. Abdülkerim KARADENİZ'e, soru ve önerileriyle katkı sağlayan Yrd. Doç. Dr. Salim PİLAV'a, çalışma sürecinde bana hiçbir zaman desteklerini esirgemeyen tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. Zeynel HAYRAN'a, sürekli görüş alışverişinde bulunduğum değerli arkadaşım Araş. Gör. Mustafa ARMUT'a ve manevi olarak her zaman yanımda olan aileme teşekkürlerimi sunarım.

Ömer Faruk KARAYEL

Kırşehir-2018



## İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY	i
BİLDİRİM	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
ÖN SÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR	x
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ	1
1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ	4
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	4
1.3. ÇETİN ÖNER	5
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	6
1.5. VARSAYIMLAR	6
1.6. TANIMLAR	6
BÖLÜM II	7
2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR	7
2.1. ÇOCUK EDEBİYATI	7
2.1.2. Karakter	11
2.1.2.1. Devingen Karakter	12
2.1.2.2. Durağan Karakter	12
2.1.2.3. Açık Karakter	12
2.1.2.4. Kapalı Karakter	13
2.1.3. Karakter Geliştirme Yöntemleri	13

2.1.3.1. Karakterlerin Dış Görünüşüyle Geliştirilmesi	14
2.1.3.2. Karakterlerin Konuşmalarıyla Geliştirilmesi	15
2.1.3.3. Karakterlerin Davranışlarıyla Geliştirilmesi	16
2.1.3.4. Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi	16
2.1.3.5. Karakterlerin Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	16
2.2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	16
2.2.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar	16
BÖLÜM III	21
3. YÖNTEM	21
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	21
3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ	21
3.3. VERİ TOPLAMA ARACI	22
3.4. VERİLERİN ANALİZİ	23
BÖLÜM IV	24
4. BULGULAR	24
4.1. GÜLİBİK	24
4.2. KARGALAR KARA DEĞİLDİ	32
4.3. MAVİ KUŞU GÖREN VAR MI?	37
4.4. PİYANGO	41
4.5. PORTAKAL	44
BÖLÜM V	50
5. SONUÇ VE TARTIŞMA	50
5.1. ÖNERİLER	54
KAYNAKÇA	55
Araştırmada İncelenen Çocuk Romanları	55
Genel Kaynakça	55
ÖZGEÇMİŞ	58

## TABLolar/ÇİZELGELER LİSTESİ

### İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Tablo 1. Karakter Geliştirme Çizelgesi	22
Tablo 2. Çetin Öner'in "Gülibik" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri	24
Tablo 3. Çetin Öner'in "Kargalar Kara Değildi" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri	32
Tablo 4. Çetin Öner'in "Mavi Kuşu Gören Var mı?" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri	37
Tablo 5. Çetin Öner'in "Piyango" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri	41
Tablo 6. Çetin Öner'in "Portakal" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri	44
Tablo 7. Çetin Öner'in Çocuk Romanlarında Kullandığı Karakter Geliştirme Yöntemleri	49

## SİMGELER VE KISALTMALAR

2016a : Gülibik

2016b : Kargalar Kara Değildi

2016c : Mavi Kuşu Gören Var mı?

2016ç : Piyango

2016d : Portakal



## BÖLÜM I

### 1.GİRİŞ

Bu araştırmanın konusu şair/yazar Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakter geliştirme yöntemlerine ilişkin bir incelemedir.

Toplum, kendine has özellikleri, üyesi olan bireylere aktararak devam etmeyi arzular. Bu devamlılık arzusunun yanında bireyin gelişimi de tesis edilmelidir. Bir bireyin kendini geliştirmesi demek ait olduğu toplumun da her alanda gelişmesi demektir (Gültekin, 2011: 39). Yaratıcı becerilerini geliştirip toplumun aydın sınıfında yer alabilen ve ait olduğu toplumun ilerlemesi adına çaba sarf eden bireyler yetiştirmek, küçük yaşlarda elde edilen ve yaşam boyu devam eden bazı kazanımlarla mümkün olabilmektedir. Bu kazanımları elde etmek için bazı öğelerle etkileşimde bulunmak gerekir.

Eğitim, önceden belirlenmiş bir süreçte önceden tasarlanmış uygun koşullar altında toplumun istediği davranışların kazanılma sürecidir (Ergin, 2012: 19). Önceden belirlenmiş bu koşullar içinde eğitim ortamları başta gelmektedir. Eğitim ortamları okullarda sunulan yaşam alanlarında gerçekleştirilen, bilgiyi alıcıya aktarma işleminin istendik yönde meydana gelmesi beklenen ve bu anlamda çeşitli kaynakların kullanıldığı yerlerdir (Alkan, 1992: 101). Öğrenci için öğrenme durumu, öğretme-öğrenme sürecindeki etkileşimlerde bazı kaynakların kullanıldığı dış çevre koşullarını oluşturmaktır. Öğretme-öğrenme sürecinde öğrenci bu çevrenin öğeleriyle etkileşimleri sonucu yeni yaşantılar geçirerek yeni davranışlar kazanabilmektedir (Özçelik, 2010: 141). Bu öğeler, canlı varlıklar olabildiği gibi cansız varlıklardan da oluşabilir. Öğretmen, çevre, teknik materyaller, görsel, işitsel ve eğitim ortamlarında başat unsur sayılabilecek basılı öğretim materyalleri bu gruba girer. Öğretme-öğrenme sürecinde basılı öğretim materyallerinden biri olan çocuk edebiyatına dair eserler çocuğun bilişsel gelişimini büyük ölçüde etkileyecek öğrenme-öğretme sürecine ilişkin önemli iletiler taşır. Çocuk kitapları çocuğu birçok yönden etkiler. Bu kitapların dış yapı özellikleri çocukları kitaba çekerken, içyapı özellikleri ise çocuk ile kitap arasında bir etkileşim sürecini başlatır (Sever, 2007: 41). Çocuklar okudukları kitaplarda karşılaştıkları kahramanlarla (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016: 33), konuyla, iletiyle etkileşime girerler; özdeşim kurar ve kahramanlarla çocuk arasında etkili bir iletişim süreci başlar.

Edebî eserlerin büyük bir bölümü, insanları çeşitli açılardan eğitmek amacıyla yazılmıştır (Kavcar, 2017: 3). Eğitim ve edebiyat temelinde insan olan, insanı eğitmekle uğraşan, doğayı anlamamızı sağlayan, toplumsal ilişkilerimizi düzenleyen, insanın estetik ihtiyacını karşılayan birbiriyle yakın ilişkili kavramlardır. Edebiyat, eğitimin ayrılmaz bir

parçası olup temel becerilerden daha fazlasını kazandırmak için kullanılabilir. Edebiyatla duygulara seslenebilir, sanatsal yaratıcılık meydana gelebilir, kendimizi etkili bir şekilde ifade edebiliriz, insanın iç dünyasında keşfedilmeyi bekleyen yetenekler ortaya çıkarılabilir. Bu bakımdan kişiliğin oluşmasında edebiyatın etkisi de vardır. Bir romanı okuyup özümsemek insanların kişilik özelliklerini, duygu ve düşünce açısından farklı olduklarını anlamaya yeter. İyi bir romanda bir insan kendi kişilik özelliklerine göre hareket eder (Kavcar, 2017: 4). Nitelikli bir roman, karakterlerin, yerlerin, zamanın okurun özdeşim kurabileceği bir şekilde geliştirilmesine bağlıdır. Günümüzde roman kadar güçlü başka bir edebî biçim yoktur. Romanda, duygularımızla ya da aklımızla, gündelik yaşamımızın en anlamsız olaylarını ve gündelik dilden iyice uzaklaşmış düşünceleri, sezgileri, düşleri birbirleriyle kesin olarak bağdaştırabiliriz (Butor, 1991: 26). Bu bağdaşım okurun çeşitli özelliklerine göre değişmektedir. Çocuk edebiyatına ait romanların çocuklarla etkileşime girebilmesi için "çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği" (Sever, 2007: 126) ilkesiyle yazılması gerekir. Çocuk kitaplarındaki çocuğa görelilik (Şirin, 2000: 18) çocuğun büyüme ve gelişim çağlarına, psikolojisine, sözcük ve kavram bilgisine, algılama düzeyine uygun bir duyarlık ve eser içinde kullanılan bütün unsurlarda çocuk dünyasının yansıtılmasıdır. Sever (2007: 127)'e göre çocuk gerçekliği; çocukların bakış açısı ve algılamalarının yetişkinlerden farklı olmasıdır. Çocuk, kendi gerçekliğini göz önünde bulundurup sunulan eserlerin dünyasını keşfetmek isteyerek kendine yeni bir yaşam alanı bulacaktır. Bu yaşam alanında, çevresinde bulunan uyaranlarla etkileşime girecek olan çocuğun dikkatini bazı uyaranlar daha çok çekecektir. Çocuk romanlarındaki uyaranlar; kitap kapağı, kitapta bulunan resimler, yazı tipi, yazı dili, olayların geçtiği mekân, kültürel öğeler ve kahramanlardır. Bu romanların asıl amacı çocukla kahraman arasında bir bağ kurabilmektir. Kahramana burada çok daha önemli görevler düşerek çocuk edebiyatının amaçlarına hizmet edilebilecektir.

Çocuk edebiyatının çocukların eğitimi ve birey olarak topluma uyum sağlaması için birçok işlevi bulunmaktadır. Çocuklara okuma sevgisi ve alışkanlığını kazandırmak (Sever, 2015: 19) çocuk edebiyatının temel işlevlerinden birisidir. Okuma alışkanlığı edinen çocuk kendini geliştirecek, kendi ihtiyaçlarının farkına varıp ait olduğu milletin kalkınması doğrultusunda seçimlerini gerçekleştirecektir. Bu süreçte çocuğun estetik birikimi oluşacak, bu birikimden hareketle kendi dünya görüşünü oluşturup eleştirel bir bakış açısı kazanacaktır. Gültekin (2011: 39)'e göre kitaplar hayat karşısında bir tecrübe sağlar ve bu tecrübe sayesinde karşılaşılan güçlükleri daha önce edindiği yaşantılarla değil okuduğu kitaplarla aşar. Çocuk kitapları aynı zamanda çocukların hayatta, hiç tecrübe etmediği

olaylara karşı öğrenme–öğretme ortamları sunarak çocukları topluma hazırlar.

Çocuk kitaplarıyla birlikte çocuk kurgu dünyasında kendisini heyecan verici bir macera içinde bulabilir; kendi dilinin söz dizimine, hikâye ve metin yapılarına aşinalık kazanır; söz varlığına yeni kelimeler katar; hayal gücünün ve yaratıcı becerilerinin gelişmesi için kendini çok daha verimli bir ortamda bulur; kendi sorunlarıyla başa çıkmanın yollarını model alarak öğrenir; kendi kültürel mirasını, tarihini etkili bir şekilde öğrenir ve diğer kültürlerin de farkında olur (Anderson, 2013: 19-20). Çocuk edebiyatı; çocuğun dünyadaki bütün insanların kişilik, hayata bakış ve sezinleyiş açısından birbirlerinden farklı olduklarını hissetmesini sağlayarak kişilik gelişimine katkıda bulunur. İşte bütün bunlar çocuğun kitabın kahramanı ile özdeşim kurabilmesine bağlıdır.

Edebiyatta karakter terimi, bir kimseyi; çocuk edebiyatında ise bazen kişiliği olan bir hayvanı veya nesneyi ifade etmek için kullanılır (Lukens, Smith ve Coffel, 2013: 113). Çocukların hayal dünyalarına insan gibi davranan cansız nesnelere, hayvanlar veya kendi yaşlılarından bir çocuk, fazlasıyla hitap edeceği için karakterler bu gibi varlıklardan seçilir. İlgi çekicilik ve dikkati sürekli canlı tutma bu aşamada karakterlerin davranışlarına yansır. Yetişkinlere anlamsız gelen hâl ve hareketler çocuklar için dünyanın en anlamlı durumu olarak algılanabilir. Çocukların hayal gücü, yetişkinlerin tabii olduğu çeşitli toplumsal sınırlamalara maruz bırakılmadığı için sınırsızdır. Oyunlar ve kendini her fırsatta ifade etme çocukların yaratıcılıklarını önemli ölçüde geliştirir. Hayal gücü aynı zamanda çocuğun merak ihtiyacını karşılama isteğini ateşler ve çocuk bilimsel araştırmanın temeli olan bu merak duygusunu karşılamak için her fırsatta soru sorar. Bu da çocuğun yeni bilgileri zihnine depolamasını ve bu bilgileri zamanı gelince kullanmasını sağlar. Bu kadar kuvvetli bir hayal gücünün doğru alanlara yönlendirilmesiyle birlikte hayal gücü, çocuğun iç dünyasından çıkıp dış dünyaya ait problemlere çözümler üretilmesi noktasında büyük katkılar sağlar. Bu yönlendirme çok çeşitli yollarla olabileceği gibi basılı eğitim materyallerinden olan çocuk edebiyatı eserlerindeki karakterler büyük oranda araştırmacılara bu konu hakkında yardımcı olmaktadır. Bu eserleri okuyan bir çocuk, eserlerin kahramanlarıyla kendisini özdeşleştirir ve hayal dünyasında yeni arkadaşlıklar edinir. Eserlerde geçen olaylar, mekânlar çocuğun yine hayal dünyasında karşılık bularak çocukta hayata dönük çözüm yolları geliştirir. Burada eserin idealize edilen, öğüt veren ve onaylanan karakterler yerine, kendi gibi sorunlarla uğraşan, hataları olabilen bir karaktere sahip olmasıyla çocuğun kahramanlarla kendini özdeşleştirmesi kolay olur. Eserde çözülmesi gereken sorunların da çok iyi kurgulanmış ve çocuğa göre olması gerekir. Bunun sonucunda gerçek hayatta karşılaşılması muhtemel

deneyimler çocukta var olur. Eserlerin en önemli unsuru olan ve özdeşim kurulması istenen karakter kavramı çocuğun değişik yaşlarına hitap edecek şekilde çeşitli yöntemlerle geliştirilmektedir. Karakter geliştirme yöntemleri şunlardır (Lukens, Smith ve Coffel,2013: 115-116; Sever, 2015: 95; Özdemir, 2013: 133; Huck, Hepler, Hickman ve Kiefer, 2001: 17):

- Dış görünüşle,
- Konuşma ve dille,
- Eylemlerle,
- Diğer karakterlerle olan ilişkileriyle,
- Anlatıcının yorumuyla.

### **1.1. ARAŞTIRMANIN PROBLEMİ**

Bu çalışmada, “Çetin Öner'in çocuk romanlarında kullanılan karakter geliştirme yöntemleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır.

1. Alt Problem: Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle geliştirilmiş mi?
2. Alt Problem: Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle geliştirilmiş mi?
3. Alt Problem: Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle geliştirilmiş mi?
4. Alt Problem: Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmiş mi?
5. Alt Problem: Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla geliştirilmiş mi?

### **1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ**

Bu çalışmanın amacı, Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlerin geliştirilme yöntemlerini ortaya çıkarmaktır. Çocuk edebiyatına ait eserler çoğunlukla; genel geçer etik kurallarını ve ait olduğu toplumun özelliklerini, karakterler yöntemiyle hitap ettiği okur kitlesine sunarak benimsetme amacı taşır. Çocuğa daha önce deneyimlemediği yaşam ortamlarında karşılaşılan sorunlara nasıl çözümler üretmesi gerektiğine ilişkin yollar sunar.

Çocukların okudukları veya dinledikleri bir öykünün kahraman/kahramanları ile kurduğu etkileşim, çocuğun yeni düşsel arkadaşlıklar edinmesini sağlar. Okur, kendisi gibi duyan, düşünen ve hareket eden ya da etmek isteyen başka çocukların da olduğunu ya da olabileceğini anlar (Sever, 2015: 76). Kurgusu başarılı bir şekilde yapılmış kitaplarda yer alan karakterler çocuğun iç dünyasına girer, çocuk onlar gibi düşünebilir ve karşılaştığı sorunlarda onların verdiği tepkiyi verebilir. Daha önce karşılaşmadığı gerçek yaşama ait sorunları kurgu içerisinde özdeşim kurduğu karakterlerle deneyimleyerek olası gerçek sorunlarla daha kolay başa çıkar. Aynı zamanda yaşadığı toplumun millî değerlerini ve evrensel kuralları benimseme noktasında özdeşim kurulan karakterler çocuk için yol gösterici olur. Çocuğa okuma alışkanlığının kazandırılmasında ve ileride ihtiyaçlarını fark ederek bilinçli bir okuyucu olmasında bu karakterler önemli bir yere sahip olabilir.

Bir insanla karşılaşıldığında edinilen ilk izlenimler onun kişiliği hakkında yargıda bulunulmasına yardımcı olur. Bu izlenimler karşıdaki kişinin hâline, hareketine, konuşma şekline, bir sorun karşısında verdiği tepkilere, jest ve mimiklerine göre şekillendirilebilir. Gerçek hayatta durum böyleyken kurgusal metinlerde çocuğun karakterleri tanıması için yazarların çeşitli yöntemlere başvurması gerekmektedir. Bu karakter geliştirme yöntemleri başarılı bir şekilde kullanılırsa ve karakter çocuğun dünyasına girerse yukarıda bahsedilen kazanımlar elde edilebilecektir.

Bu çalışmada, “Çetin Öner'in çocuk romanlarında kullanılan karakter geliştirme yöntemleri nelerdir?” sorusuna yanıt aranmıştır. Çünkü, kahramanların iyi geliştirilmiş olması, kahramanın öyküdeki olaylara yön veren kişiliği, çocukları kahraman/kahramanlarla özdeşim kurmaya yöneltilir; kahraman gibi duymaya, düşünmeye ve hareket etmeye istekli kılar.

### **1.3. ÇETİN ÖNER**

1943 yılında Kayseri’de doğan Çetin Öner sinema, tiyatro ve edebiyat alanına birçok yönden katkıda bulunmuştur. Ulusal ve uluslararası ödüller kazanan yazarın verdiği eserler sanatçı bir kişiliğe sahip olduğunu kanıtlar niteliktedir. Çocuk edebiyatı alanında yazmış olduğu kitaplarda çocukların dil ve anlatım evrenlerini göz önünde bulundurarak çocuğa görelilik ilkesini gözetmiştir. Bu sebeple günümüzde eserleri hâlâ basılmakta ve okunmaktadır. Milli Eğitimin Bakanlığının 2017-2018 eğitim öğretim yılında okutulmasını tavsiye ettiği 6. sınıflar Türkçe ders kitabında Çetin Öner’in Gülibik adlı eserinden bir bölüm yer almıştır. Bu da gösteriyor ki Çetin Öner’in çocuk edebiyatı alanındaki eserleri, edebi bir

nitelik taşıdığı için çocukların dil, kişilik ve toplumsal gelişimine yarar sağlayacak özelliktedir. Bunlardan ötürü Çetin Öner'in çocuk romanları araştırma konusuna dahil edilmiştir.

#### **1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI**

Araştırma, 2016 yılı itibarıyla Çetin Öner'in satışta olan “Gülibik, Kargalar Kara Değildi, Mavi Kuşu Gören Var mı?, Piyango, Portakal” adlı çocuk romanları ve bu romanlarda kullanılan karakter geliştirme yöntemleriyle sınırlıdır.

#### **1.5. VARSAYIMLAR**

1. Araştırmada, araştırmacı doküman incelemesinin gereklerine uygun davranmıştır.
2. Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakter geliştirme yöntemlerinin saptanmasında başvuru uzman kanısı yeterlidir.
3. Çetin Öner'in çocuk romanları evreni temsil etmektedir.

#### **1.6. TANIMLAR**

**Çocuk Edebiyatı:** Usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserlere verilen genel ad (Oğuzkan, 2006: 3).

**Karakter:** Edebiyatta bir kimseyi; çocuk edebiyatında ise bazen kişiliği olan bir hayvanı veya nesneyi ifade etmek için kullanılan ad (Lukens, Smith ve Coffel, 2013: 113).

**Özdeşim:** Çocuk okurun kahramanlardan birinin duygu, düşünce ve davranış biçimlerini; inanç ve değerlerini benimsemesi ve kendi kişiliğinin bir parçası hâline getirmesidir.

**Etkileşim:** Bireylerin ortamda bulunan nesne ya da uyaranlardan etkilenmesi ve onları etkilemesidir.

**Öykünme:** Kahramanlardan biri veya birkaçının yaptığı gibi yapmak ve kahramanlara benzemeye çalışmaktır.

**Eğitim Ortamı:** Öğretme-öğrenme süreçlerinde bilgi iletme işleminin meydana geldiği ve öğrencinin konuyla etkileşimde bulunduğu personel, araç, gereç, tesis ve organizasyon öğelerinden oluşan çevredir (Alkan, 1992: 6).

## BÖLÜM II

### 2. KAVRAMSAL/KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ LİTERATÜR

#### 2.1. ÇOCUK EDEBİYATI

Edebiyat insanlık tarihi boyunca var olmuş, toplumu yansıtan unsurların temelinde yer almıştır. Edebiyat insanın hayatı boyunca edindiği birtakım birikimlerin gelecek nesillere daha etkili ve ilerlemeci bir anlayışla aktarılmasında öncü olmuştur. Bu birikimlerin çocukluk döneminde aktarılmasının önemi son yüzyıllarda fark edilmiş ve dünya çocuk edebiyatında çocuğa görelilik ilkesi gözetilerek daha nitelikli eserler verilmeye başlanmıştır. Bununla birlikte Neydim (2003: 94) çocuğu şekil verilen bir nesneden ziyade onu bir insan olarak gören ve yaşadığı sıkıntıları ifade edebilmesine ön ayak olan edebiyat metinlerinin bu noktada önemli bir işlevi yerine getirdiğini söylemiştir.

Metin, basılı ve yazılı ürünlerin tümünü içine alan bir dil ürünüdür. Bu dil ürünlerinin kullanımına göre metinler türlerine ayrılır (Özdemir, 2013: 36-43). Bilgi verici metinlerde yazarlar sözcüklerin okuyucularda var olan karşılığını kullanarak hayal gücüne oldukça az yer verir. Açıklamalara dayalı anlatım biçimi tercih edilerek üslup göz ardı edilir. Bu metinlerde dilin duygusal yönü kullanılmaz. Sözcükler birden fazla anlama gelecek şekilde değil de doğrudan herkesçe aynı anlama gelecek şekilde kullanılır. Okurun bu metinleri anlamlandırması için çok bir çaba sarf etmesine gerek yoktur. Anlatılmak istenen konu nedensellik içerisinde mantığa dayalı olarak verilir. Makale, deneme, eleştiri vb. bu metinler içine girer. Edebi metinlerde ise dil alışılmış kalıbın dışına çıkarak herkesçe aynı anlama gelmeyecek şekilde kullanılır. Gündelik konuşma dilinde bulunan kelimelere yeni anlamlar yüklenir. Dil yeni bilgi öğretmek amacıyla kullanılmaz. Yazar dili oluşturmak istediği kurguya göre düzenler ve okuyucunun kullandığı günlük dildeki kelime anlamlarının genişlemesini sağlar.

Okuma sürecinde okur metin arasındaki en büyük iletişimsel sorun yorumdur. Yorumlama kelimelerin anlamından cümleye ulaşmaktan daha kuşatıcı bir şekilde olmalıdır. Çünkü sanat eserlerindeki kelimeler ve cümleler gerçekte dile getirilenden ötesini söyler. Bir sanat eserindeki cümle, somut bir bilgiyi açıklamaz. Bu cümleler eserde bir bütündür; bir algıyı oluşturmak ve metnin daha sonrasına ait beklentileri sürdürülebilir kılmak için vardır. Beklentiler hiçbir zaman aynı kalmayarak değişikliğe uğrar. Bu değişikliğin kaynağı sanat eserleriyle gündelik dil arasındaki farklılıktan (Göktürk, 2000: 99-104) kaynaklanır. Bir eseri ilk okuduğumuzda gündelik dilin toplumsal kalıplarını kullanarak eserle iletişime

geçeriz fakat eserlerin sunduğu kurmaca dünya, gündelik dilin toplumsal kalıplarından çıkıp yeni bir algı ortamına girmemizi gerektirir. Metni kavrama, yerleşik dil göstergelerine karşı sözcüklere yeni bir gösterge kazandırma edimidir. Nitelikli sanat metinleri okuma alışılmışın dışında bir yaşam deneyimi sunar ve var olan gerçekliği başka bir boyuta taşıyarak yeni varsayımlar oluşturmaya yardımcı olur.

Gerçekte her okur düşünce yeteneğine, duygusal bünyesine ve kişisel konumuna göre bir metni içselleştirir. Her okur karşısındaki metinde, özellikle kendi yaşantısıyla özdeşleştirdiği durumları okurken kendini görür. Fakat metnin tamamındaki gerçek okuma birçok yönden yabancı bir gerçektir. Okur kendi yaşantılarının bazı yönleriyle kendi gerçeğinden başka özellikte bir gerçeğin anlam kazanmasına yardımcı olur. Bir yerde de bildiği dünyayla birlikte metnin sunduğu (Göktürk, 2007: 134) yenileri anlamlandırabilir. Okuma ediniminde okurun kendisini kitabın kurmaca varlığına bırakması önemlidir. Burada tek başına okurun kendini kitapta görmesi ya da yazarın kitabı etkileyebilecek geçmiş yaşantıları bir anlam ifade etmez ama bunlar okurda kitaba dair farklı tepkiler geliştirmesini sağlar ve okur kendini metnin kurmacasına bırakır. Bu süreçte okuma yabancı gelen birtakım gerçekler okur tarafından özümseilir. Okur metne ne kadar katkı sağlarsa, metin de o derecede okuma birikim sağlar, geleceğe ve geçmişe olan düşüncelerini değiştirir.

Edebiyat sadece insanlara davranış kurallarını öğretip insanların topluma uyum sağlaması için mi vardır? Bu noktada Lukens, Smith ve Coffel (2013: 2) bir roman okumak, bir resim kitabının sayfalarını taramak veya şiir okumak için ilk amacımız kişisel zevktir, demektedir. Bu kişisel zevk konusunda çocukların anlayışı bambaşka olmakla birlikte okunan kitap çocuğa haz vermiyorsa okuyucu tarafından bir kenara bırakılmaktadır. Haz alınan kitaplar okunurken sadece kişisel bir tatmin aracı olarak görülmemeli, aynı zamanda bu eserlerin ardında verilen mesaj anlaşılmalıdır. Nitelikli bir şekilde okumak bunu gerektirir. Bu şekilde yapılan okumalarda sorunlara çözüm yolları oluşturmak ve üretkenlik becerileri geliştirmek daha olasıdır. Böyle bir ileti içeren kitapların nasıl olması gerektiğine dair Dilidüzgün (2006: 18) çağdaş çocuk yazını çocukça değil çocuğun seviyesine uygun, çocuğun kültürel birikimine katkıda bulunabilen, düş gücünü geliştirerek çocuğa okuma alışkanlığını kazandıran bir nitelikte olması gerektiğini belirtir.

Çocuklar için ayrı bir edebiyat olması bazı yazarlarca gereksiz görülmüş (Gökşen, 1985) ve yazarlar çocuğun okuduğu kitapları seçmede özgür olması gerektiğini söylemiştir. Bu düşüncedekiler, çocuklara okuma konusunda müdahale etmenin çocukların okuma isteğini olumsuz etkileyeceğini öne sürmektedir. Sanattan ve bilimden yoksun, değersiz bir

edebiyatın çocuklar için özel olmaması gerektiğini savunan yazarlar çocukların da büyükler gibi nitelikli eserlerden zevk alacağını savunur. Her ne kadar çocuklar kitap konusunda serbest bırakılsa da mutlaka yönlendirilmeye ihtiyaç duyulacaktır. Bu yönlendirme akla uygun bir yöntemle zorlamadan olmalıdır

Çocuklar hikâye ve romanlarla daha okula başlamadan tanışmaktadır ve aşamalı olarak hikâyenin bütün unsurlarına (Temizyürek, Şahbaz ve Gürel, 2016: 95-97) hâkim olmaktadır. Bu unsurlardan biri olan olay örgüsü, çocuklar için yazılmış hikâyelerde zamana bağlı olarak birbirini takip eden olaylar zincirinden meydana gelmelidir. Yaş arttıkça olay örgüsünü oluşturan kısımların yerini değiştirmek veya sonuç bölümünden başlamak çocuğun yaratıcılığını arttıracaktır. Anlatıcının birinci tekil kişi olduğu eserlerde kahramanın çocuğa eğer, okuyucular kendini esere daha iyi verecek özdeşim kurma süreci daha kolay olacaktır. Kişi kadrosu çocuklar için yazılan eserlerde mümkün olduğunca az olmalıdır. Başkahraman iyi geliştirilmiş, başkahramanın yardımcı kişilerle ilişkisi net olmalıdır. Kahramanlar doğadan veya hayvanlardan seçilirse çocuğa doğa ve hayvan sevgisini de edindirmek kolay olacaktır. Mekân unsurunda çocuğun yakın çevresinden uzak çevresine doğru giden bir yol takip edilmelidir. Ağır betimlemelerden ziyade canlı ve olaylarla birlikte ilerleyen betimlemeler kitabı sürükleyici kılacaktır. Zaman unsuru kronolojik bir şekilde olmalı ve geriye dönüşlere konuya hâkimiyetin kaybolmaması açısından sık yer verilmemelidir.

Kitapların çocuğa etkileri yetişkinlere göre daha geniş ölçüde olabilmektedir. Çocuk her şeyden önce kendini dünyanın merkezinde görür ve her şeyi kendine göre yorumlar. Sosyal, dilsel ve ruhsal özellikleri tam gelişmemiş olan çocuklar bu noktada yetişkinlerden ayrılır. Çocuğa göre yazılan kitaplar (Dilidüzgün, 2000) tıpkı yetişkinler için yazılanlar gibi belli özellikler içermelidir. Otoriter biçimde sadece öğreticiliğe yönelik yazılan eserler tek tip olarak karşımıza çıkar, çocuğun okuma zevkini kırar ve eleştirel bakış açısı edinmesini zorlaştırır. Çocuk edebiyatı çocuğun belli bir dönemini göz önünde bulundurarak meydana getirildiği için yetişkin kitaplarından nitelik yönünden farklı olmalıdır. Ortaya çıkan eserler çocuk gerçekliğini yansıtmalı ve çocuğa göre olmalı aynı zamanda edebiyatın bütün inceliklerini içermelidir. Anlatı, Moran (2011: 115)'in da belirttiği gibi, sanatçının dile çevirdiği duyguyu (yaşantıyı) okura duyurabilmesinin bir aracıdır.

Çocukların okuduğu romanlar konular, temalar ve kişiler bakımından oldukça çeşitlidir (Oğuzkan, 2006: 100; Gökşen, 1985: 113). Kahramanlarının daha çok çocuklar olduğu ve okul, aile, mahalle sakinleri gibi yakın çevreyle ilgili romanlar çocuğun ilgisini

çekebilir. Hayvanların hayatlarını derin bir inceleme ve gözleme dayanarak, okuyucuyu sıkmadan edebî bir kurgu içerisinde anlatan romanlar okurun merakını canlı tutar. Güllüp eğlenmeyi hayatın merkezinde tutan çocuklar için birtakım şakalar ve eğlendirici unsurlar içeren kitaplar da vardır. Serüven ve macera romanları çocukların her yaşta ilgiyle ve heyecanla okudukları romanlardandır. Bilinmezliklere, tehlikeli ve heyecan verici olaylara, keşfedilmek istenilen yerlere açılan bir kapı gibidir bu romanlar. Hayal gücü ve yaratıcılığı geliştirmesi açısından bu kitapların katkısı kaçınılmazdır. Duygusal romanlarda ise çocuğun iç dünyası ön plandadır. Bu eserlerde olaylar çocukta bazı duyguları uyandırmak ve çocuğun o duyguların farkına varmasını sağlayacak şekilde incelenir. Geçmişte önemli bir olay, konu ya da kişilerin işlendiği ve gerçeklikle ilgisi bulunan tarihi romanlar çocuklarda vatan sevgisini uyandırır ve ulusal bilincin oluşmasına katkı sağlar. Gezi romanları ise yurt içi ve yurt dışında gezilip görülen yerlerin kültürlerinin, yaşayış şekillerinin edebî bir şekilde anlatıldığı romanlardır. Bu romanlar çocuğa; dünyanın sadece yaşadığı coğrafyadan ve insanlardan oluşmadığını gösterir, aynı zamanda farklı kültür ve gelenekleri tanıma şansı verir. Çocuk hayatıyla ilgili romanlarda okuyucuyla hemen hemen aynı yaşta olan bir kahramanın başından geçen olaylar anlatılır. Kovboy ve dedektif romanları çocuğun içindeki heyecanı kötüye kullanabilecek yasa dışılığı özendirilen yayınlardır.

Gelişmiş ülkelerde çocuk kitapları psikologlar, pedagoglar ve sosyologların işbirliğiyle (Yalçın ve Aytaş, 2016: 204) yazılmaktadır. Çocuklar biyolojik ve psikolojik açıdan yetişkinlerden farklıdır. Okul öncesi dönemi grubundaki çocuklar öykülerde geçen olayların aynısını yaşamak isterler. Bu sebeple öyküdeki olaylar çocuk gerçekliğine yakın olmalıdır. Öyküde kullanılacak görseller abartıdan uzak, sade, çocuğu olayların içine çekmelidir. İlköğretim çağındaki çocuklarda öğrenme ve merak duygusu hâkimdir. Çocuk, etrafında gelişen olayları nedenleriyle öğrenmek ister. Bu çocuklar aynı zamanda paylaşımcı özellikleri ortaya çıkarak çevreleriyle uyumlu bir ilişki sürdürme peşindedirler. Bu özellikler göz önünde bulundurularak yazılacak eserler fazla çocuksu ve abartılı olmamalıdır. İlk gençlik dönemindeki çocuklar artık yetişkinliğe hazırlık evresindedir. Değişken ve tutarsız bir yapıya sahip olan çocuklar için yapılan eğitimlerin daha özenli olması gerekir. Bu çocuklara yönelik eserler geçmiş dönemdekilere göre daha gerçekçidir. Çocukların yaş dönemleri dikkate alınarak yazılan eserler daha başarılı olacaktır.

Bütün bunlardan hareketle çocuk edebiyatı bir estetik kaygıyla meydana getirilmiş, okuyucusuna belirli iletiler vermeyi amaçlayan, çocukların sağlıklı bir şekilde gelişim dönemlerini atlatarak hayata hazırlanmasını sağlayan kurgusal metinlerdir, diyebiliriz.

### 2.1.2. Karakter

Toplumunu oluşturan bireyler çeşitli özellikleriyle kendisini ifade etmekte ve fark edilebilir duruma gelmektedir. Kişiyi birey yapan, onun ayırt edici kişilik özellikleridir. Roman, hikâye ve diğer çeşitli yazınsal anlatılarda bu kişiler tip ve karakter kavramları ile karşımıza çıkmaktadır. Özdemir (2013: 131)'e göre tip, yalın bir tanımla benzerlerinin ortak yönlerini kendisinde toplayan, onları simgeleyen kişilere denir. Kıran ve Kıran (2011: 189)'a göre ise bir tip, eksikliği (pintilik), olumlu bir özelliği (cömertlik), bir kurumu (Şaban Baş'ın küçük memur, Çalığı Feride'nin öğretmen tipini çağrıştırmaları), bir yazınsal akımı (Werther romantik, Gervaise ise doğalcı akımın tipleridir.) bir türü (Prenses de Cleves romanı) simgeler. Tip sadece insan değil insan hayatına girmiş topluma mal olmuş bütün varlıklar olabilmektedir. Aynı zamanda toplum tarafından üzerinde çok durulmayan ancak insana ait tek taraflı bir özelliğin sürekli abartılarak karşımıza çıkması ve aklımızda o özelliğiyle yer etmesidir. Çocuk edebiyatında tipleştirme de çocuğun eğitimi ve gelişimi açısından önemlidir. Yalçın ve Aytaş (2016: 91)'a göre, tipleştirme bir psikolojik ve sosyal özelliğin bir kahraman üzerine yüklenmesi olayıdır. Tipleştirme ile bazı davranışların, olumlu ve olumsuz özelliklerin karikatürize edilmesi sebebiyle daha sürükleyici hâle getirilmesi mümkündür. Taşdelen (2005: 357) tiplerin önemi hususunda, sanat eserlerinin başarılı sayılmasında tip oluşturmanın, bu tiplere huy, davranış ve değerler edindirmenin bununla birlikte tipleri iyi bir şekilde betimlemenin gerektiğini söyler.

Karakter ise insanı diğer insanlar karşısında kendisi yapan, çevreyle şekillenen çeşitli davranış özelliklerinin bedensel yansıması şeklinde gerçekleşen özelliklerin bütünüdür. Sever (2015: 75-76) karakteri, sanatçının meydana getirdiği gerçek yaşamdan da etkilenecek kendi bilgi ve tecrübesini ile şekillendirdiği; duygu, düşünce ve tutku yönleriyle geliştirdiği bir kişilik olarak tanımlar. Karakterler kişilik özelliklerine göre farklı şekillerde karşımıza çıkabilir. Bazen bu karakterleri kahraman ve kötü adam olarak adlandırıyoruz. Fakat kahramanlar her zaman kahramanca değildir ve kötü karakterler de her zaman kötü değildir. Genellikle birkaç destekleyici karakter de bulunur. Okuyucular karakterlerin doğru motive edilmesini tercih ederler. Yani karakterler, davrandığı gibi davranmak için iyi gerekçelere sahip olmalıdır. Buna karakter motivasyonu denir ve insanların kendi davranışlarından bir şekilde sorumlu olduğuna dair inançtan kaynaklanır (Russell, 2009: 43).

Gerçek hayatta çeşitli tutarsızlıklar görülen insanlara güven duymakta ve onlarla iletişim kurmakta isteksiz davranılır. Karakterlerin yaptıkları, düşünceleri ve söyledikleri her şey doğal ve kaçınılmaz görülmelidir (Huck, Hepler, Hickman ve Kiefer, 2001: 17). Bu

doğallık, karakterlerdeki davranış değişimlerine de yansımalıdır. Karakterlerde görülen temelsiz davranış değişimleri de kitaba ve karaktere olan güveni azaltır. Değişen davranışlar için okuyucunun ikna edilmesi gerekir. Şimşek (2016: 103), çocuğun kitaptaki rol model olacak karakterle/kahramanla özdeşim kurup, eserde kendini bulabilmesi için yazarın betimlediği karakterin tutarlı, güvenilir, gerçekçi ve çocuğun yaş düzeyine uygun olması gerektiğini belirtir. Çocuk romanlarında davranış değişiklikleri, özellikle özdeşim kurulan karakterlerde, çocuk açısından yeni davranışlar edinme noktasında çok daha önemlidir. Bu noktada devingen ve durağan karakterler karşımıza çıkar. Karakterler çeşitli ölçütlere göre sınıflandırılmakla birlikte (Sever, 2015: 104-118; Barone, 2011: 107-111); bu ölçütler değişim ve bilgi ana başlıklarında toplanabilir.

#### **2.1.2.1. Devingen Karakter**

Barone (2011: 107)'a göre, devingen karakter değişkendir ve anlatı boyunca değişime maruz kalır. Devingen karakterler öykünün başlangıcıyla sonucu arasındaki kesitte değişim gösteren (Sever, 2015: 114) karakter olarak tanımlanır. Genellikle kısa ve resimli öykülerde değişiklik adına pek bir şey göremeyiz. Ancak uzun soluklu kurgularda karakterlerin öğrenmek ve olgunlaşmak için zamanları vardır (Huck, Hepler, Hickman ve Kiefer, 2001: 17). Bu süre zarfında karakterin değişimiyle ilgili okuyucu da ikna edilmiş olacaktır.

#### **2.1.2.2. Durağan Karakter**

Roman veya öykü kişisinde yazınsal anlatılarda hangi olay olursa olsun hikâyenin başından sonuna kadar (Barone, 2011: 107) herhangi bir davranış değişikliği olmaz hatta okur, kahramanın olay karşısındaki davranışını tahmin edebilir. Bir karakter iyi geliştirilmiş, çok boyutlu ve ilginç olabilir. Bu karakter, roman içinde bütün hayatıyla ya da hayatının bir kesitiyle anlatılabilir. Bununla birlikte roman boyunca hiç değişime uğramayabilir (Huck, Hepler, Hickman ve Kiefer, 2001: 18).

Geliştirilen karakterler aynı kişilik özelliklerine sahip olmadığı gibi aynı önem derecesine de sahip değildir. Karakterler ayrıca derinliklerine göre tanımlanabilirler (Russell, 2009: 43). Bu noktada açık ve kapalı karakterler karşımıza (Forster, 1985:108) çıkmaktadır.

#### **2.1.2.3. Açık Karakter**

Açık karakter her zaman göz önünde duran, hareketleri, görünüşü diğer karakterlerin onun hakkındaki düşünceleri bilinen bütün yönleriyle tanıtılan ve özdeşim kurulması istenen karakterdir. Açık bir karakter tam gelişmiş bir karakterdir. Bu karakter iyi tanınır çünkü

birçok yönü hikâyede gösterilir. Dış görünüşü, davranışları, konuşmaları, düşünceleri, diğerlerinin karakter hakkında ne söyledikleri ve ne düşündüğü, yazarın da onun hakkındaki yorumu (Lukens, Smith ve Coffel, 2013: 120) bilinir. Açık ya da iyi geliştirilmiş karakterler (Sever, 2015:107), okur tarafından iyi tanınır, kurgulanan olaylar dizisinde birçok özelliğiyle okurun belleğine yerleşir.

Çocuklar bir yazarın açık karakteri nasıl geliştirdiğini, hikâye boyunca kişiliğini fark ettirmeden nasıl zenginleştirdiğini kavrarlar. Çocuklar açık karakterin davranışlarını anlamlandırabilir ve sonrasında karakterin farklı yönleri üzerinde düşünebilir (Barone, 2011: 107). Çünkü gerçek hayatta insan basit özelliklere sahip olmadığı gibi kitap kahramanları da inandırıcılıklarını ve güvenilirliklerini kanıtlamak için basit olmak zorunda değildir. Açık karakterler çeşitli kişilik özelliklerine sahip olduğundan bunları geliştirmek daha zor olacaktır. Forster (1985: 113)'a göre tek tek kapalı kişiler yaratmak, çok yönlü devingen kişiler yaratmak kadar büyük bir başarı değildir.

#### **2.1.2.4. Kapalı Karakter**

Kapalı karakterler hikâyenin ilerlemesi için gereklidir ve bu karakterler hakkında az bilgi mevcuttur. Forster (1985: 111-112), basit olmayan bir romanda kapalı karakterler de çok yönlü ve yuvarlak kişiler kadar gereklidir. Aynı zamanda bu kişilerin birbirleriyle yaşadığı çatışmalar gerçek hayatı daha iyi yansıttığını söyleyerek kapalı karakterlerin üstünkörü olmaması gerektiğini belirtir. Bütün olaylar açık karakterin etrafında döner ve kapalı karakterler açık karakterin davranışlarına göre hareket ederler. Kapalı karakterlerin ayırt edici özellikleri azdır ve karmaşık yapıları yoktur. Kapalı karakterler, (Lukens, Smith ve Coffel, 2013: 118)'e göre okuyucuya, hızlı bir şekilde tanıtılır. Daha sonra öyküde ana karakterlere odaklanabilmek için anlatıda gerekli yerleri alırlar. Sever (2015: 111-112)'e göre kapalı ya da geliştirilmemiş karakterler, herhangi bir öyküde farklı kişiler olabilirler; fakat insan gerçekliğinin çeşitli boyutlarına sahip olmadıkları için tek bir yönden ele alınır: iyi kalpli nine, kötü cadı, adaletli kral, yaşlı bilge, yardımsever hala vb. Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi bir yönüyle gösterilen karakterlerde derinlik de olmayacaktır. Karakterler çeşitli şekillerde geliştirilerek bize tanıtılırlar.

#### **2.1.3. Karakter Geliştirme Yöntemleri**

Karakterin oluşmasında çevresel faktörlerin etkisi, özellikle aileninki göz ardı edilemez. Çocuğun büyüdüğü çevreye ait çeşitli davranış özellikleri ve millî kültürün çocuğa aktarılmasında çeşitli yöntemler olmakla birlikte çocuk kitaplarındaki karakterler bu

yöntemlerden biri olarak günümüzde etkili bir şekilde kullanılmaktadır. Çocuk romanlarında geliştirilen karakterler çeşitli ölçütlerden yararlanılarak karşımıza çıkarken Anderson (2013:32)'a göre yazarlar öncelikle üç kaynak sayesinde karakter geliştirirler: Anlatıcının fiziksel görünüm ve kişilik tanımlamasından; diğer karakterlerden ve karakterlerin ne düşündükleri, ne dedikleri, ne yaptıklarından hareketle. (Sever, 2015: 95; Lukens, Smith ve Coffel, 2013: 115-116; Russell, 2009: 43-44; Özdemir, 2013: 133; Huck, Hepler, Hickman ve Kiefer, 2001: 17)'e göre de dış görünüşle, konuşmalarıyla, eylemlerle, diğer karakterlerin yorumuyla, anlatıcının yorumuyla geliştirilmektedir. Bu yöntemler kullanılırken inandırıcılıktan uzaklaşmamak ve tutarlı davranışlar sergileyen karakterler geliştirmek önemlidir. Aksi takdirde çocukla kitap arasında etkileşim bir noktada kesilecek ve özdeşim kurulamayacaktır.

Lukens, Smith ve Coffel (2013: 114) karakter hakkındaki yargıları yeni tanışılan bir komşuyla ilgili edinilen izlenimlere benzetir. Komşumuzun evine gidildiğinde ilk olarak yaş, meslek ve sosyal durumları hakkında çeşitli yargılara varırız. Biraz daha gözlemlediğimizde konuşurken takındığı tavır ve giyim tarzına odaklanırız. Bu süreç sosyal anlamda ilgi çekerse yeni komşumuzun hayat görüşünü dinlemeye ve bu uğurda yaptıkları düşünmeye isteklilik duyarız. Bütün bunlar bir araya getirildiğinde edebiyatta karakter terimini karşılayan kişilik ortaya çıkar. Yeni komşularımız hakkında tüm bu gözlemlerimiz, esasında onun karakterine dair inşa ettiğimiz yapılarıdır. Bu yapıları kendimizi yakın hissettiğimizde ilgi alanımıza girer ve daha fazla ortak özellik arar ve tanımak isteriz. Çocuk edebiyatındaki karakterlerin de çocuk bünyelerine etkisi ne kadar çok olursa çocuk da okumaya, özdeşim kurmaya o kadar istekli olacaktır.

### **2.1.3.1. Karakterlerin Dış Görünüşüyle Geliştirilmesi**

Karakteri dış görünüşüyle geliştirilirken o karakterin kişilik özellikleriyle fiziksel özellikleri arasında bir bağ kurulur. Çocuğun hayal dünyasında somutlaştırabileceği bir çerçeveye çizilen karakterler, geleneksel olarak iyiyi ve kötüyü temsil eden varlıkların özellikleriyle bütünleştirilir. Edebiyata yansımaları ise özellikle olağanüstü kurgularda abartılı ve keskin bir şekilde olmaktadır. Yazar iyi, kötü, duygusal, sert, hilekâr, adaletli karakterlerde bu kişilik özelliklerine göre çeşitli fiziksel özellikler oluşturulabilir. Sever (2015: 99) özellikle, geleneksel masallarda çirkin görünüşün kötüler için, güzelliğin ise iyiler için çizildiğini belirtir. Pinokyo'nun yalan söyledikçe burnunun uzaması, kötü bir kişiliğe sahip cadıların çirkin, iyi kalpli Külkedisi'nin güzel olarak betimlenmesi bunlara örnektir.

### **2.1.3.2. Karakterlerin Konuşmalarıyla Geliştirilmesi**

İnsanı diğer canlılardan farklı kılan en önemli unsurlardan biri de dil becerisidir. Dil becerisiyle insanlar konuşur, kendini ifade eder ve başkalarını anlamaya çalışır. İnsanın günlük hayatındaki başarısı konuşma yetisine (Temizyürek, Erdem, Temizkan, 2011) bağlıdır. Diğer insanlarla kurulan iletişim, dil becerisinin konuşma boyutudur. Konuşma sayesinde insanlar arasında duygu ve düşünce alışverişi gerçekleşir. Bu noktada bireyler arasında yaşantılar paylaşılarak demokratik yaşama katkıda bulunulur. Yapılan araştırmalar konuşmanın dinlemeden sonra en çok kullanılan becerilerden biri olduğunu göstermektedir. Okul çağına gelen çocuklar konuşma becerilerini kazanmış olmalarına rağmen bu beceri tam bir olgunluğa erişmemiştir. Yerel özelliklerin ağır bastığı konuşma becerisi kelime dağarcığı açısından da zengin değildir. Okul bir sosyalleşme aracı olarak kullanılmalı ve çocuğun kendine güven duygusu geliştirilerek konuşma becerisine katkıda bulunulmalıdır.

İnsanlar kişilik özelliklerini en çok konuşurken karşı tarafa gösterirler. Konuşurken gözlemlenen insanlar hakkında çeşitli yargılarda bulunulur onun gözleyen üzerindeki yansımaları bu şekilde oluşturulur. Öykülerde ise karakter iç konuşmalarıyla düşündüklerini ifade ederek kitabı okuyan çocuğun kendisi hakkında bilgilere sahip olmasını ve kendisiyle bir özdeşim kurabilmesini sağlar (Sever, 2015).

Gülibik (Öner, 2016a)'te çocuk karakter aşağıdaki örnekte olduğu gibi içsel bir konuşmayla geliştirilmiştir. Alişir adlı karakterle horoz ile tavuğun farkı konusunda çocuk tartışmaya girer. Tartışma sonucunda Alişir çocuğa hakaret eder ve çocuk da içsel olarak şöyle bir tepki verir:

Benden büyük olmasa dövüştürdüm onunla. Ama şimdilik hiç gereği yoktu bunun. Üstelik insan, yenileceğini bile bile bir kavgaya girmemeli. Eh, nasıl olsa ben de büyüyecektim bir gün. Gösterirdim o zaman ona. Sustum, karşılık vermedim (Öner, 2016a: 19).

Burada çocuğun sonucunu bildiği bir işe kalkışmaması gerektiği içsel bir konuşmayla bize gösterilmiş ve çocuğun karakterine ait özellikler yansıtılmıştır.

### **2.1.3.3. Karakterlerin Davranışlarıyla Geliştirilmesi**

Gerçek hayata dair çözülmesi gereken birtakım sorunlar ortaya çıktığında bu olaylar karşısında nasıl davranıldığı kişiliği ele veren yollardan biridir. Bu olaylar karşısındaki tutum hayat görüşüyle doğru orantılı olarak ve karşıdaki insanların kişiliğine dair ipucu verecek biçimde şekillenir.

Toplumsal hayata ait sorunların çözümünde verilen kararların doğruluk oranı

çocukluk döneminin öğrenme-öğretme ortamında edinilen yaşantılardaki problem çözme yollarıyla doğrudan ilgilidir. Çocuk edebiyatındaki karakterlerin karşı karşıya kaldığı hayat problemleri karşısında verdiği kararlar karakterlerle özdeşim kuran çocuk için geleceğini etkileyecek kadar önemli bir yere sahiptir.

Karakterlerin bazı olaylar karşısında, diğer karakterlerle yaşanan çeşitli etkileşimlerle açığa çıkan davranışları vardır. Bu davranışlar karakterlerin iç dünyalarında nasıl hissettiklerine dair ayna görevi görür. Çocuğun daha önce karşılaşmadığı kıskançlık, yalancılık vb. çeşitli kişilik özelliklerinin nasıl davrandığını görmesi açısından karakterlerin davranışlarıyla geliştirilmesi önemlidir.

#### **2.1.3.4. Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumlarıyla Geliştirilmesi**

Kişiliği ele veren önemli ipuçlarından biri de başkalarının o kişi hakkındaki düşünceleridir. Bu düşünceler, gözlemler sonucunda herhangi bir olay karşısındaki tutuma yapılan yorumlardan yola çıkılarak dile getirilebilir. Bu yorumlar genellikle yorum yapanın kendi kişisel görüşleridir ve yorum yapanın kendi kişilik süzgecinden geçirilerek meydana getirilir: çalışkanlık, cesurluk, yardımseverlik, işbirliği; korkaklık, uyuşukluk, düşüncesizlik, bencillik, yalancılık vb. Sever (2015: 101)'e göre, öykü, roman ve diğer anlatılardaki karakterleri tanıtabilmek için, diğer karakterlerin yorumu, görüş ve düşünceleri, okura önemli ipuçları sunar.

#### **2.1.3.5. Karakterlerin Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi**

Yazar geliştirdiği karakterin kişilik özelliklerini yansıtan bir bakış açısıyla karakteri tanıtır. Bu tanıtmaya kahramanın çeşitli olaylar karşısında takındığı tavırları yazarın kendi hayat görüşü ve toplumsal değer yargıları süzgecinden geçirilerek sunulur. Yazarın okuyucuya aktarmak istedikleri, çocuğun anlam evreninden uzak olmadan karakterler aracılığıyla gösterilir. Yazar çeşitli durumlardan, olaylardan yola çıkarak okuyucunun karakterin kişiliğine dair bir yargıda bulunmasını sağlar. Anlatıcının yazar olduğu kitaplarda bu durumla fazlasıyla karşılaşılır.

## **2.2. KONU İLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR**

### **2.2.1. Konuyla İlgili Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar**

Özmen (2016), Türk edebiyatında 1999-2013 yılları arasında yayımlanmış olan on iki hikâyeye kitabında geçen kahramanların çocuklara rol-model olma durumlarını değerlendirmiştir. Değerlendirme 5, 6, 7 ve 8. Sınıf İlköğretim Türkçe Öğretim

Programlarında yer alan temalar çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada çocuk edebiyatının niteliklerine, hikâye ve çocuk edebiyatında hikâyeye, çocuk edebiyatında kahraman, karakter ve tip konularına yer verilmiştir. Türkçe öğretim programında yer alan temalar, bu temaların rol model olma durumuyla ilişkisi ve tespit edilen bulgular ele alınmıştır. Daha sonra genel değerlendirme yapılmış, sonuç ve önerilerde bulunulmuştur.

Zor (2015), çok okunan Türk ve Dünya Çocuk Klasiklerinde işlenen konuları, temaları, ana fikirler ve yardımcı fikirler yoluyla aktarılmak istenen mesajları, yansıtılmak istenen karakter özellikleri ile değerleri incelemiş ve bulgulara göre bu eserlerin hedef kitle için uygunluğunu belirlemiştir. Bu amaç doğrultusunda ilk olarak çocuk klasiklerinin neler olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın örnekleme ise "tabakalı amaçsal örnekleme yöntemi" ile belirlenmiştir. Örneklemin belirlenmesi aşamasında listedeki bu kitaplardan çocuklar tarafından en çok okunanları tespit etmek amacıyla anket düzenlenmiştir. Türk Çocuk Klasiklerinden çok okunan ilk altı kitap, Dünya Çocuk Klasiklerinden ise çok okunan ilk 12 kitap olmak üzere toplamda 18 kitap araştırmanın örneklemini temsil etmiştir. Araştırma verilerinin analizi ise "içerik analizi" yolu ile yapılmıştır. Eserlerde incelenen değişkenler öncelikle betimlenmiş ve eserler konu, tema ve kahraman özelliklerine göre gruplandırılarak, gruplandırma sonrası her eserde ana ve yardımcı fikirler yolu ile iletilmek istenen mesajların neler olduğu ve aktarılma biçimleri belirlenmiştir. Kahramanların karakter özelliklerinin hangi yolla geliştirildiği ve okura neleri yansıttığı açıklanmıştır. İncelenen eserlerin çoğunda başkahramanların "değişmeyen karakter" özelliğine sahip olduğu ve tümünde "açık karakter özelliği" gösterdikleri saptanmıştır. Bunun yanı sıra en çok kullanılan karakter geliştirme yönteminin "karakterin eylem/davranışları ile geliştirilmesi" yöntemi olduğu ve eserlerin çoğunda kahramanların okura olumsuz model oldukları belirlenmiştir.

Çelikten (2015), destan ve halk öykülerinde yer alan yardımcı kahramanlar ortaya çıkarıldıktan sonra, onlar fiziksel, karakteristik ve işlevsel yönleriyle incelemiştir. Yapılan ayrıntılı incelemeden sonra bu iki türde yer alan yardımcı kahramanlar karşılaştırılarak yaşanan toplumsal değişimlerin yardımcı kahramanlara olan etkisi görülmeye çalışılmıştır. Bu yardımcı kahramanlar arasında birtakım benzerlikler görülse de özellikle fizikî yöndeki değişimler başta olmak üzere onların birçok yönde değişim yaşadıkları anlaşılmıştır. Yeni yaşam şartları yeni ihtiyaçları doğurmuş ve bu ihtiyaçlara göre yardımcı kahramanlar da şekillenmiştir. Birçok konuda onların desteğini alan başkahraman, bu sayede bazen yok olmaktan kurtulmuş, bazen güçlenip etrafına korku salan bir yiğit olmuş, bazen de tek başına

aşamayacağı engelleri aşip amacına ulaşmıştır.

Çer (2014), 0-6 yaş dönemine yönelik edebiyat yapıtlarında çocuk gerçekliği ve çocuğa göreliğin temel değişkenlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Bu araştırmada veriler, alan yazın taramasıyla toplanmış ve verilere betimsel çözümleme uygulanmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, öncelikle çocuk gerçekliği; çocuğun doğası, bakış açısı, dil ve anlam evreni, ilgi ve gereksinimleri öncelikle çerçevenin çerçevesi belirlenmiştir. Böylelikle, çocuğa göreliğin önkoşulu olan çocuk gerçekliğinin kavramsal çerçevesi belirlenmiştir. Bu belirleme doğrultusunda, 0-6 yaş dönemine yönelik kitapların çocuğa göreliği incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, 0-6 yaş dönemine yönelik edebiyat yapıtlarının çocuk gerçekliğine uygun ve çocuğa göre olması için taşıması gereken biçimsel, içeriksel ve eğitsel özelliklere yönelik bilimsel ölçütler dizgesi oluşturulmuştur.

Yılmaz (2012), Talim ve Terbiye Kurulunun 1980-2010 yılları arasında, 7-11 yaş grubuna okutulmasını uygun gördüğü 171 yapıttaki (öykü ve roman) çocuk modellerini, bu dönemdeki çocukluğa bakışı ve çocuk gerçekliği kavramını incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın temel savı, çocukluğun toplumsal ve kültürel bir kurgu olduğu varsayımına dayanarak, çocuk kitaplarının çocuk gerçekliğini yeniden kurduğu ve ürettiğidir. Bu bağlamda, çocuk kitaplarındaki karakterlerin özellikleri incelenerek çocuklara bu modeller aracılığıyla hangi değerlerin ve gerçekliğin sunulmaya çalışıldığı, bir başka deyişle bu dönemlerde çocuk gerçekliğinin nasıl görüldüğü araştırılmıştır. 1980-2010 yılları arasında çocuklara önerilen çocuk kitaplarındaki çocuk özellikleri, içerik analizi kullanılarak değerlendirilmiş, yapıtlarda sunulan çocuk gerçekliği, araştırmanın kuramsal temeli olan Gerçekliğin Sosyal İnşası kuramı bağlamında yorumlanmıştır.

Alper (2012), 2001-2010 yılları arasında 3-6 yaş çocukları için ülkemizde yayımlanmış resimli kitaplardaki karakterlerin, metin ve resimlemelerde hangi tür duygu durumlarına sahip olduklarını incelemiştir. Piyasada bulunan, farklı yayınevi, yazar ve resimleyene ait resimli kitaplar arasından seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden "kolay ulaşılabilir durum örnekleme" yöntemi ile ulaşılabilen 752 kitap araştırmanın evrenini oluşturmuştur. Evren içerisinden rastgele sayılar tablosu yoluyla seçilen 112 kitap örnekleme oluşturmuştur. Araştırmada veriler, literatür taraması sonuçlarına ve uzman görüşlerine dayanılarak araştırmacı tarafından geliştirilen "Kitap Künye Formu", "Metinde Duygu İnceleme Formu" ve "Resimde Duygu Tanımlama Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Bu formlar ile her bir resimli kitapta yer alan duygu durumlarının resimlemede ve "sözcük-sözcük grubu-cümle" olarak metinde var olup olmadığı saptanmış; resimli kitaplarda yer

alan duygu durumlarının metinde ve resimlemedeki kullanım sıklığı belirlenmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular sonucunda; metinde sözcük ve sözcük grubu olarak ifade edilen duygu durumlarından "sevmek, sarılmak, mutlu olmak, sevinmek, kızmak, sinirlenmek, ağlamak, üzölmek, korkmak" gibi okulöncesi dönemindeki çocukların anlayabileceği sözcüklerin yanı sıra, "gurur duymak, bayılmak, koklaşmak, haykırmak, içi içine sığmamak, yerinde duramamak, şok geçirmek, gözlerine inanmamak, homurdanmak, içini çekmek, yakınmak, hayıflanmak, ürkemek" gibi okulöncesi çocukların anlayamayacağı ifadelere de rastlanmıştır. Örneklemleri oluşturan resimli kitaplardaki karakterlerin en fazla sahip olduğu duygu durumunun metinde ve resimlemede "Sevinç" duygusu olduğu tespit edilmiştir. Metinde "Şaşkınlık", resimlemede ise "Öfke" duygusunun en az olduğu saptanmıştır.

Çınar (2011), 0-6 yaş çocuk kitaplarında görsel metinlerdeki kahramanların giyim biçimleri, Millî Eğitim Temel Yasası ve Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin maddeleri göz önünde bulundurularak değerlendirmiştir. Çözümleme ve betimleme niteliğinde olan bu araştırmanın evrenini 2009 yılında yayımlanan 0-6 yaş dönemi resimli öykü kitapları oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleminde 8 yayınevi ve bu yayınevlerinin 2009 yılında yayımladığı 30 kitap yer almıştır. Rastlantısal olarak belirlenen kitapların her birinde yer alan resimlerin %20'sini temsil eden toplam 90 resim seçilmiş ve bu resimler göstergebilimsel yöntem kullanılarak çözümlenmiştir. Bu incelemeler sonucunda kitaplardaki resimlerde kadın kahramanların toplumsal cinsiyet ayrımcılığını önceleyen bir yaklaşımla, erkek kahramanların ise daha çok geleneksel bir anlayışla oluşturuldukları görölmüştür. Resimlerdeki yetişkin ve çocuk kahraman giyimlerinin model, desen ve renk çeşitliliği yönünden sığ oldukları ve uzamla örtüşmeyen giyim öğelerinin kullanıldığı belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre incelenen kitaplardan 5-6 yaş dönemine ait olanlarda sayısı azımsanmayacak bir bölümünde kahramanların giyim ve eylemleriyle inanç ve düşünce sistemlerine dönük iletiler aktardıkları görölmüştür. Çalışmanın sonunda, çocuk kitaplarında görsel metinlerdeki kahramanların giyim biçimlerinin taşıması gereken özellikler bulguların ışığında belirtilerek sunulmuştur.

Ünal (2010), 1969-2009 yılları arasında üretilmiş ve erişilebilen kırk anlatıda engelli imgesini incelemiştir. Ana bilimsel merak sorusu, "engelliler çocuk edebiyatında nasıl temsil edilmiştir?" olan bu araştırmada, 1969-2009 yılları arasında engelliliğe bakıştaki değişimler çocuk edebiyatı anlatıları incelenerek saptanmıştır. Bulgular henüz arzulana seviyede olmasa da engelli imgesinde edildenden etkene doğru bir değişime işaret etmektedir.

Engellinin topluma dahil olmasını kolaylaştıran sosyal model, yani çevrenin engellinin ihtiyaçlarına göre düzenlenmesi şimdilik anlatılarda engellinin dűřlerine konu olmaksayda iki örnekten bu konuda değişim başladığına dair ipuçlarına rastlanmıştır. 40 anlatının incelenmesinde engelliye en çok yaralayanın arkadaş alayı olduğu belirlenmiştir. Sakattan zrlye, zrlden engelliye olan süreçte dilin kullanımındaki değişim ve bu sözcüklerin engelli üzerindeki etkisi örneklendirilmiştir.

Polat (2009), Oğuz Tansel'in çeşitli gazete ve dergilerde yer alan söyleşi ve makalelerinden "ocuk" ve "eğitim" kavramlarına olan bakışı tespit etmiş, Tansel'in masallarındaki ğrenci ve ğretmen tiplerinin özelliklerini belirlemiş, Tansel'in masallarında geçen eğitim temalarının ne doğrultuda oldukları ve Tansel'in bu temalarla vermek istediği iletiler ortaya çıkarılmıştır. Tansel'in eğitim temalarının hangi eğitim akımlarıyla ilişkilendirilebileceklerine bakılmış ve bu doğrultuda değerlendirmeler yapılmıştır.

Zivti (2005),Türk ve Alman çocuklarına seslenen kitaplardaki yetişkin kahramanları karakter çerçeveleri açısından değerlendirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Türk ocuk Edebiyatı'nda yer edinmiş olan yazarlardan Rıfat Ilgaz'ın "ksz Cıvcıv", Muzaffer İzgü'nn "Can Dayım" adlı eserleri, etin ner'in "Gülibik" ve Fatih Erdoğan'ın "Korsan Kitap etesi" adlı eserleri ile İhmal Amca'nın "Pencereme Konmuştu" adlı eseri ele alınmıştır. Alman ocuk Edebiyatı'nda önemli yer edinmiş olan yazarlardan ise Christine Nstlinger'in "Konrad ya da Konserve Kutusundan çıkan ocuk" ve "Kim Takar Salatalık Kral'ı" adlı iki romanı, Peter Hrtling'in "Bykane" ve "İhtiyar John" adlı iki romanı ve Erich Küstner'in "Uçan Sınıf" adlı eseri ele alınmıştır. Çalışmada Türk ve Alman ocuk Edebiyatı'ndan seçilen bu on eserdeki yetişkin kahramanlar tek tek incelenip karakter çerçeveleri açısından karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Söz konusu eserleri bir bütün içinde değerlendirebilmek amacıyla iki toplumun da ocuk edebiyatı, tarihsel süreç içinde ele alınarak incelenmiştir. Bu araştırmadan elde edilen bulgular iki farklı kültürün ocuk kitaplarındaki yetişkin kahramanların benzer karakter özelliklerine sahip olduğunu göstermiştir.

## **BÖLÜM III**

### **3. YÖNTEM**

Çalışmanın yöntemi doküman incelemesidir. Doküman incelemesinde temel amaç, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analiz edilmesidir. Hangi dokümanların önemli olduğu ve veri kaynağı olarak kullanılabilceği araştırma problemi ile yakından ilgilidir. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 189-190). Çalışma kapsamında Çetin Öner'in çocuk romanlarında kullandığı karakter geliştirme yöntemlerinin betimlenmesi amaçlanmıştır. Bulgular olabildiğince sayısallaştırılmış, çizelge ve şekillerle de desteklenerek sunulmuştur. Çetin Öner'in Gülibik, Kargalar Kara Değildi, Mavi Kuşu Gören Var mı?, Piyango, Portakal adlı çocuk romanlarında metinleri anlamada, yorumlamada içerik analiz tekniklerinden frekans ve kategorisel analizden (Bilgin, 2014:18-19) yararlanılmıştır.

#### **3.1. ARAŞTIRMA MODELİ**

Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakterlere yönelik incelemede araştırma deseni olarak betimsel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Elde edilen veriler, belirlenen temalara göre özetlenmiş ve yorumlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2016: 239). Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenmiştir.

#### **3.2. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ**

Araştırmanın evrenini Türk çocuk romanlarındaki karakter geliştirme yöntemleri, örneklemini ise Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakter geliştirme yöntemleri oluşturmaktadır.

### 3.3. VERİ TOPLAMA ARACI

Tablo 1. Karakter Geliştirme Çizelgesi

Karakter Geliştirme Yöntemleri	Göstergeler	Örnekler
Karakterlerin Davranışlarıyla Geliştirilmesi	Karakterlerin gülme, ağlama, üzülme, tehlike karşısında korunma, saldırma, sevinme, mutlu olma, paylaşma, yardım etme, hediyeleşme, vedalaşma, korkma, uyarma, tavsiye verme, hakaret etme, homurdanma, cesaretli olma, sinirlenme, şaşırma, önlem alma, dalga geçme, minnet duyma, susma, kırılma, merhametli olma, özlem duyma, emretme, önyargılı olma, söylenme, vefalı olma, yalvarma, umursamaz olma gibi karakterlerin gözlenebilen, istenilen, davranışlarını betimleme.	<b>Kuno ve Rupen</b> Bir kartal geniş kavisler çizerek dolandı gökyüzünde. İki kardeş onu görünce hızla alçalıp çınar ağacının yaprakları arasına saklandılar (Öner, 2016b: 38).
Karakterlerin Konuşmalarıyla Geliştirilmesi	İçsel ve dışsal konuşmalarla karakterden bahsetme Herhangi bir olay karşısında karakterin kendi düşüncelerini dile getirme.	<b>Çocuk</b> Benden büyük olmasa dövüşürdüm onunla. Ama şimdilik hiç gereği yoktu bunun. Üstelik insan, yenileceğini bile bile bir kavgaya girmemeli. Eh, nasıl olsa ben de büyüyecektim bir gün. Gösterirdim o zaman ona. Sustum, karşılık vermedim (Öner, 2016a: 19).
Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi	Karakterlerin fiziksel özelliklerini kişisel özellikleriyle bağlantı kurarak verme, Karakterlerin fiziksel özelliklerini betimleme.	Asmin'in süt artıkları ile büyüyen İzbat'ta en çarpıcı şey, kocaman kara gözleriydi. Her şeye aşkın, ilgiyle bakan koskoca bir çift göz büyüdükçe büyüdü İzbat'ta. Sanki çocuk, kara kaşlarının altında ışıltılı bir çift göz oldu çıktı (Öner, 2016d: 9).
Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi	Karakterlere ilişkin izlenimlerini betimleme, Kendi deneyimlerini diğer karakterlere öğütme, Tanık olunan olaylar, öykünme, iletişimsizlik, duygu durumu vb. hakkında çeşitli yargılarda bulunma.	<b>Çocuk</b> Yanılmak o kadar önemli değil canım. İnsan her şeyi bilemez ki. Ama açık sözlülüğün hoşuma gitti. Sanırım iyi arkadaş olacağız seninle. (Öner, 2016c: 29).
Karakterlerin Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	Karakterlerin bilgili olma, hoş görülme, özverili olma vb. kişilik özelliklerini betimleme, Karakterlerin bilgiçlik, konuşkanlık, öfkelenme vb. özelliklerinin sonuçlarını betimleme, Karakterlerin diğer karakterlere karşı tutumlarını betimleme, Karakterlerin duygu durumlarını betimleme, Anlatıcının karakterler hakkındaki yorumları.	<b>Mavi Kuş</b> Mavi Kuş'un bu soylu davranışı karşısında çocuğun gözleri dolmuş (Öner, 2016c: 50).

Araştırmada daha kapsamlı bilgilere ulaşmak amacıyla veri toplama aracı olarak karakter geliştirme yöntemleri formu kullanılmıştır. Konuyla ilgili alan yazın incelenmiş her bir karakter geliştirme yönteminin göstergeleri tespit edilmiştir. Karakter geliştirme yöntemlerine ilişkin göstergeler, ölçütler, geçerlilik bakımından eğitim fakültesinde çocuk edebiyatı, eğitim programları ve öğretim, ölçme değerlendirme, Türkçe öğretimi derslerini yürüten öğretim üyelerinin; Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda çalışan Türkçe öğretmenlerinin görüşlerine sunulmuştur. İlgili uzmanlardan gelen olumlu dönütler sonrasında bu ölçütlerden hareketle Çetin Öner'in çocuk romanlarındaki karakter geliştirme yöntemlerine ilişkin örnekler belirlenmiştir.

### **3.4. VERİLERİN ANALİZİ**

Verilerin analizinde betimsel analizden ve içerik analizinden faydalanma yoluna gidilmiştir. Yıldırım ve Şimşek (2016: 242)'e göre içerik analizinde temel amaç, verileri toplayarak onları tanımlayabilecek kavramlara ve ilişkilere erişmektir. İçerik analizinde betimsel analizle elde edilen veriler daha ayrıntılı bir şekilde açıklanır. Betimsel analizle gözden kaçan unsurlar içerik analiziyle ortaya çıkarılabilir.

## BÖLÜM IV

### 4. BULGULAR

Bu bölümde örneklem ile ilgili bulgular açıklanmış, alt problemlerle ilgili veriler de uygun istatistikler kullanılarak çözümlenmiştir.

#### 4.1.GÜLIBİK:

*Tablo 2. Çetin Öner'in "Gülibik" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri*

KARAKTERLER	Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi		Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesi		Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi		Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi		Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gülibik	2	2	2	2	-	-	6	6	-	-
Çocuk	15	14	44	41	-	-	1	1	-	-
Baba	5	5	6	6	-	-	9	8	-	-
Alişir	1	1	3	3	-	-	5	5	-	-
Anne	1	1	2	2	-	-	3	3	-	-
Kınalı	-	-	-	-	-	-	2	2	-	-
Toplam	24	23	57	53	0	0	26	24	0	0

Tablo 2'e göre Çetin Öner'in "Gülibik" adlı çocuk romanında karakterlerin konuşma yöntemiyle geliştirilmesinin frekansı 57, yüzdeliği 53; diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 26, yüzdeliği 24; davranış ve eylemleriyle geliştirilmesi frekansı 24, yüzdeliği 23 iken karakter geliştirme yöntemlerinden anlatıcının yorumuyla geliştirilmesi ve fiziksel özellikleriyle geliştirilmesi hiç kullanılmamıştır.

Tablo 2'e göre Çetin Öner'in "Gülibik" adlı çocuk romanında seçilen karakterler Gülibik, Çocuk, Baba, Alişir, Anne ve Kınalı'dır. Romanda kahramanların tümü diğer kahramanların yorumuyla geliştirilmiştir. Gülibik, Çocuk, Baba, Alişir, Anne hem davranış

ve eylemleriyle hem de konuşma yöntemiyle geliştirilmişken, Kınalı davranış ve eylemleriyle ve konuşma yöntemiyle geliştirilmemiş, diğer kahramanların yorumuyla geliştirilmiştir. Roman kahramanlarının tümünün geliştirilmesinde fiziksel özellikleriyle karakter geliştirme ve anlatıcının yorumuyla karakter geliştirme yöntemlerine başvurulmamıştır.

Çetin Öner'in "Gülibik" adlı çocuk romanında karakterlerin geliştirilme yöntemlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

**1. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.1.1. Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.1.1.1. Gülibik**

Bir başka horoz da, kendi tavuklarıyla birlikte aynı çöplüğe yaklaşıyordu. Onu gören Gülibik, dik dik bakarak kollamaya başladı yabancı horozu. Horoz, Gülibik'in tavuklarından birinin tırtıkladığı bir yemi almak için ona doğru yürürken bir yandan da garip garip sesler çıkartıyor, homurdanıyordu.

Yabancı horoz tam yeme uzanacakken, Gülibik ok gibi atılıp, bir gaga attı ensesine. Horoz, can acısı ile sıçrayıp, bir adım geri çekildi. Tüylerini kabartıp, eşinmeye başladı yerinde. Gülibikse, horozun çevresinde dolanıp, haklı olmanın verdiği yüreklilikle üstüne üstüne gitti. Kaçmasına fırsat vermeden bir gaga daha vurdu. Horoz, önce bir sendeledi, sonra da koşarak uzaklaştı oradan. Tavuklarını ortada bırakmış korkak bir horozdu o. Tavuklarsa, koruyucuları kaçıdığı için, bir süre daha oyalandılar ortalıkta. Sonrada kendi çöplüklerine doğru uzaklaştılar.

Saldırgan horozu kaçırın Gülibik, çöplüğün tepesine çıktı. Derin bir soluk alıp, uzun uzun öttü korkak horozu doğru. Ayakları ile çöplüğü sert sert eşeledi, yeni yemler çıkarttı ortaya. Dönüp tavuklarını çağırdı. Bağrışa bağrışa koşuştular tepeye (Öner,2016a: 54-55).

##### **4.1.1.2. Çocuk**

Kınalı, Gülibik'in anasıydı. Tüyleri, kanatları kına yakılmış gibi balkırdı güneşte. Ahırın karanlık bir köşesine, bir yalağın içine sığınmış, yumurtalarının üstüne oturmuş düşünüyordu. Kapıda durup ona baktım; başını kaldırıp uykulu uykulu baktı yüzüme. Sonra da:

"Gurk! Gurk! Gurk!" diye seslendi. Birkaç adım daha yaklaştım. Tüylerini kabartıp dikiverdi karşıma.

"Kınalı, korkma, benim!" dedim.

Dinlemedi bile. Yumurtalarının üstünden atlayıp çevremde dolanmaya başladı. Kanatlarım yerde sürüyerek hışırtılar çıkartıyor, dön babam dönüyordu çevremde.

Onu kızdırmamaya çalışarak yalaktaki yumurtalara yaklaştım. Saman yığını içindeki yumurtalar çatlamıştı. Uzanıp usulacık dokundum birine,

sıcacıktı.

Kınalı, yumurtalara dokunduğumu görüne kanatlarını çırparak saldırdı. Korkup kaçtım ahırdan. İçeriden hâlâ kızgın sesi geliyordu.

“Gurk! Gurk! Gurk!”

Ertesi gün ilk işim uyanır uyanmaz ahıra koşmak oldu. Bir de ne göreyim? Aman Allahım! Kınalı, çevresinde bir sürü civciviyle dolaşıp durmuyor mu ortalıkta! Sevincimden neredeyse uçacaktım. Tutup birini sevecek oldum, sen misin onlara dokunan! Kınalı, olanca gücüyle bağırarak engelledi beni.

Gözlerim karanlığa alışınca, uzaktan da olsa incelemeye başladım civcivleri. Aman Allahım, ne güzel şeylerdi onlar! Pembecik ayacıkları, uçlara doğru sararan beyazlı karalı tüycükleri ile canlı birer yumağa benziyorlardı (Öner, 2016a: 13-14).

Babamla ben yaz aylarında, her pazar, pazar yerine girerdik. Yumurta, tavuk, yoğurt satar, evimize gerekli öteberiyi alırdık. Yoksul olduğumuz için pazar günleri de çalışmak zorundaydık. Bilmezsiniz, yoksulların hafta tatilleri yoktur. Onlar sürekli çalışmak zorundadırlar. Yoksa aç kalırlar kışın ortasında (Öner, 2016a: 25).

Köye dönüşümüz yaklaştıkça içim içime sığmaz olurdu Gülibik'i göreceğim için. Babamın aldığı leblebilerin bir kısmını yemez, ona ayırırdım (Öner, 2016a: 30).

#### **4.1.1.3. Baba**

Babamla ben yaz aylarında, her pazar, pazar yerine girerdik. Yumurta, tavuk, yoğurt satar, evimize gerekli öteberiyi alırdık. Yoksul olduğumuz için pazar günleri de çalışmak zorundaydık. Bilmezsiniz, yoksulların hafta tatilleri yoktur. Onlar sürekli çalışmak zorundadırlar. Yoksa aç kalırlar kışın ortasında.

Pazar yerine gitmediğimiz günlerde babam ot biçer, düven sürer, mercimek yoları tarlada. Ben de ona yardımcı olurdum. Azık götürürdüm, düven sürerdim, tarladan kağını ile ot taşırdım (Öner, 2016a: 25).

#### **4.1.1.4. Alişir**

Alişir, annemin elini öpmeye geldi. O da kasabadaki okulu bitirmiş, büyük bir kente okumaya gidiyordu.

"Allahasımarladık," dedi anneme.

Annem ağlamaya başladı. Hep böyle yapardı annem. Sevinince de ağlardı, üzülünce de. Alişir giderken bir kova da su döktü arkasından:

"Su gibi git, su gibi gel," dedi.

Alişir gitmeden önce beni de kucakladı. Horozumu sordu, derslerimi sordu.

"İyi," dedim.

Nedense benim de ağlamak geliyordu içimden. Fazla konuşmak istemiyordum. Durmadan soru soruyordu yine. Sonra inanılmaz bir şey oldu. Alişir elini cebine soktu, balık biçimindeki çakısını çıkartıp uzattı bana.

"İstemem," dedim.

Üsteledi:

"Al," dedi. "Armağanım olsun sana. Okulda kalemlerini açarsın."

Aldım çakıyı. Sarılıp bir kez daha kucakladım onu. Ve birdenbire ağlamaya başladım (Öner, 2016a: 43-44).

#### **4.1.1.5. Anne**

Alişir, annemin elini öpmeye geldi. O da kasabadaki okulu bitirmiş, büyük bir kente okumaya gidiyordu.

"Allahısmarladık," dedi anneme.

Annem ağlamaya başladı. Hep böyle yapardı annem. Sevinince de ağlardı, üzülünce de. Alişir giderken bir kova da su döktü arkasından:

"Su gibi git, su gibi gel," dedi.

Alişir gitmeden önce beni de kucakladı. Horozumu sordu, derslerimi sordu.

"İyi," dedim.

Nedense benim de ağlamak geliyordu içimden. Fazla konuşmak istemiyordum. Durmadan soru soruyordu yine. Sonra inanılmaz bir şey oldu. Alişir elini cebine soktu, balık biçimindeki çakısını çıkartıp uzattı bana.

"İstemem," dedim.

Üsteledi:

"Al," dedi. "Armağanım olsun sana. Okulda kalemlerini açarsın."

Aldım çakıyı. Sarılıp bir kez daha kucakladım onu. Ve birdenbire ağlamaya başladım (Öner, 2016a: 43-44).

**2. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle mi geliştirilmiştir?

### **4.1.2. Karakterlerin Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

#### **4.1.2.1. Gülibik**

Gülibik, gözlerini dikip, horozca güldü bana.

"Ne düşündüğünü biliyorum," dedi. "Üzülmeyeyim diye söyleyemedin bana. Alişir'in anlattıkları tümüyle yanlış değil. Evet, ölen bir horoz, ölü bir horozdur artık. Bir daha yumurtaya dönüşemez. Doğrudur. Ama tavukların üredikleri yumurtaya sevgisi ile can katanlar da onlardır. Horozlar olmasa tavukları kim korur, kim severdi? Horozlar, tavukların özgürlükleridir. Onlar olmasa, tavuklar özgürce dolaşamazlar, özgürce yumurtlayamazlar..."

Ben, ağzım şaşkınlıktan bir karış açılmış, onu dinliyordum. Gülibik ise bir horoz bilgiçliği içinde sürdürdü konuşmasını:

"Ayrıca, bir horozun neden öldüğü de önemlidir. Tavukların kurtuluşu uğruna ölen horozlar için ölüm, bir son değildir. Onlar ölseler, bir daha yumurta

olamaları bile, anıları sürdürür yaşamlarını. Bir tavuğun ölümü bu durumda o kadar önemli değildir. Onlar nasıl olsa yeni yumurtalar biçiminde sürdüreceklerdir soylarını. Oysa bir horoz, bir daha yumurta olamayacağını bile bile ölüme gidiyorsa, saygı duyulur ona ancak."

Böyle dedi ve göğsünü şişirip, yiğitçe ötmeye başladı.

Uyanıverdim. Bir de ne göreyim? Gülibik de ötmüyor mu o anda. Sevinçten birkaç takla attım yatağımda. Hastalandığımdan bu yana ilk kez ötüyordu Gülibik. Koşup annemi uyandırdım:

"Gülibik öttü! Gülibik öttü! Yaşasın! Yaşasın! Gülibik öttü! Artık o da yaşayacak, ölmeyecek! Yaşasın!"

Annemle babam yataklarında doğrulup, uykulu uykulu baktılar yüzüme. Şaşırılmışlardı. Bense zıp zıp zıplıyordum karşılarında.

Gülibik, göğsünü şişirip, boynunu ileri doğru uzatarak bir kez daha öttü.

Duyduğum en güzel sestiyim bu (Öner, 2016a: 50-51).

#### **4.1.2.2. Çocuk**

"Anlamazsın ya. Kaz kafalısın çünkü."

Benden büyük olmasa dövüşürdüm onunla. Ama şimdilik hiç gereği yoktu bunun. Üstelik insan, yenileceğini bile bile bir kavgaya girmemeli. Eh, nasıl olsa ben de büyüyecektim bir gün. Gösterirdim o zaman ona. Sustum, karşılık vermedim (Öner, 2016a: 19).

Konuşmasından bir şey anlamıyordum. Ama ilgiyle dinliyordum onu, anlamaya çalışıyordum, buna zorluyordum kendimi (Öner, 2016a: 20).

Babamla tarlada çalışmak yorucu olmasına karşın çok güzel bir şeydi. Toprağı, otları, çiçekleri anlatırdı babam çalışırken. Okulda öğrenemeyeceğim şeylerdi bunlar. Buğdayı arpadan, arpayı nohuttan, nohutu mercimekten ayırmasını babamdan öğrendim. Kır çiçeklerini, nergisi, sümbülü, sarı çiğdemi, daha nicesini ondan öğrendim (Öner, 2016a: 25).

#### **4.1.2.3. Baba**

Birden uzun, kara bir yılan geçti önümüzden, irkilip bağırıverdim.

"Kara yılanlardan korkma," dedi babam. "Zehirsizdir onlar, kördürler de üstelik. Çok renkli yılanlardan kuru kendini sen. Asıl düşmanımız onlardır."

"Düşman ne demek?"

Babam, bir süre düşündükten sonra.

"Düşman, tembel, ama obur bir hayvandır," dedi. "Kendi çıkarı için hiç gereği yokken öteki canlılara zarar verir. Tembeldir, ama sofradan en büyük payı da o alır."

"Öyleyse, filler bizim düşmanımızdır," dedim. "Çünkü, onlar hem tembel, hem de oburdurlar."

"Hiç de değil. Filler çalışkan hayvanlardır," diye karşılık verdi babam. Sonra da bir süre düşünüp: "Ama içlerinde tembelleri de olmaz değil," diye bitirdi konuşmasını.

Bir süre konuşmadan yürüdük.

"Öyleyse, obur ve tembel filler düşmanımızdır, çalışkan filler de dostumuzdur," diye düşündüm (Öner, 2016a: 31-32).

Annemi avluda koyunlarla baş başa bırakıp babama koştum. Çoraplarını giyiyordu.

"Gülibik öttü Baba, Gülibik Öttü!" dedim.

"Gevezeliği bırak da, şapkamı getir içeriden," dedi.

Getirdim.

Şapkasını özenle kafasına yerleştirip harman yerine doğru yola çıktı. Giderken de dönüp:

"Artık horozların ötüşünü bir yana bırak da, derslerine çalış. Okulun neredeyse açılacak, sen tavuklarla, horozlarla uğraşıyorsun," dedi. İki adım atıp döndü yine: "Haaa, unutuyordum az daha: Çiçekleri inceliyorum diye yollarda oyalanma da aızığımı çabuk getir!"

Yürüdü gitti babam. Bakakaldım arkasından (Öner, 2016a: 36).

#### **4.1.2.4. Alişir**

"Hadi oradan enayi!"

"Annem ölsün ki."

Küçümseyerek baktı bana, sonra da,

"Hiç olur mu bel!" diye sürdürdü konuşmasını; "İkisi de birbirinden çıkar onların. Düşün bir kez: Kınalı'nın yumurtası olmasa, nereden çıkacaktı senin enayi civcivin? Tavuklar olmasa yumurtalar olur muydu hiç?"

"Peki, horozlar?" dedim.

"Onlar enayi yaratıklardır. Ancak, ötmeye yararlar," dedi. Elindeki düdüğü uzattı burnuma burnuma: "İşte bu düdüğ gibi," diye tamamladı konuşmasını.

Düdüğü ağzına götürüp uzun uzun öttürdü sonra da:

"Düüü! Düüüüüüü!Düüüüüüüüü!"

"Peki, tavukla horoz arasında ne fark vardır?"

"Dinle bak, anlatayım: Tavuk önce yumurtadır, sonra tavuk olur. Sonra da yine yumurta olur. Enayi horozlar ise önce yumurta, sonra horozdurlar. Yeniden yumurta olamazlar. Ölüncü de, ölü bir horozdurlar artık."

"Anlamadım," dedim.

"Anlamazsın ya. Kaz kafalısın çünkü."

Benden büyük olmasa dövüşürdüm onunla. Ama şimdilik hiç gereği yoktu bunun. Üstelik insan, yenileceğini bile bile bir kavgaya girmemeli. Eh, nasıl olsa ben de büyüyecektim bir gün. Gösterirdim o zaman ona. Sustum, karşılık vermedim.

Benim düşündüğümü görünce gülümsedi Alişir. Kim bilir, belki de aklımdan geçenleri anlamıştı. Omzundan tutup ağacı gösterdi:

"Örneğin şu söğüt ağacını düşün! Önce bir fidan, sonra kocaman bir

söğüt ağacıdır. Tohumlarını rüzgâr başka yerlere taşımazsa ya da su bulamazsa kurur. Birilerinin dallarını kesip başka bir yere dikerek büyütmeleri gerekir, kendini sürdürebilmesi için. Oysa bir kayısı ağacı böyle midir ya?"

Konuşmasından bir şey anlamıyordum. Ama ilgiyle dinliyordum onu, anlamaya çalışıyordum, buna zorluyordum kendimi.

"Ne demiştim? Bir kayısı ağacı, söğüt gibi değildir," diye sürdürdü konuşmasını: "Önce bir çekirdek, sonra bir ağaç, daha sonra ise kayısılarla dolu bir ağaç olur. Çekirdekleri toprağa düşünce de filizlenir, yeni kayısı ağaçları yetişir. Onlar da meyve verirler, çekirdek olurlar, sonra da ağaçlaşırlar yine."

Anlamadığımı söylesem kızacaktı bana, biliyorum. Bir taş aldım yerden, derenin üstünden kaydırıp karşı yamaca düşürdüm.

"Ne ilgisi var bu anlattıklarının civcivlerle?"

Alişir, ters ters baktı yüzüme. Ağaçtan yeni bir dal kesti.

"Tavuklar kayısı ağacı gibidir, horozlarsa söğüt ağacı gibi," dedi.

"İşte şimdi attın," dedim.

"İnanmazsan abime sor," dedi. "O her şeyi bilir. Çünkü çok kitabı var; durmadan okur. Öğrendiklerini de bana anlatır. Bütün bunları da abim anlattı bana" (Öner, 2016a: 18-19-20).

#### **4.1.2.5. Anne**

"Anne," dedim. "Gülibik öttü."

Annem, süte bulanmış ellerini önlüğünde kurulayıp:

"Bütün horozlar öter," dedi.

"Ama bu ilk kez ötüyor anne, anlamıyor musun?"

"Eh, gözün aydın öyleyse."

Bu büyükler, oldum olası böyledirler. Sevinçleri eksiktir nedense. Bir horozun ilk kez ötüşü kadar olağanüstü bir olaya bile sevinemezler (Öner, 2016a: 35-36).

**3. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?

3. alt probleme ait karakter geliştirme yöntemine ilişkin örnekler saptanmamıştır.

**4. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla mı geliştirilmiştir?

**4.1.4. Karakterin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

#### **4.1.4.1. Gülibik**

Bir süre sonra çırpınmaya başladığı kucakımda. "Demek ki uykusu gelmiş," der, ahıra doğru götürürdüm. Yere bırakır bırakmaz ok gibi fırlar, bütün tavukları önüne katıp ahıra getirirdi. Bu görevi de bittikten sonra yüksekçe bir

yere tner, tek ayağını karnına çeker, derin bir uykuya dalardı (ner, 2016a: 33).

#### **4.1.4.2. ocuk**

"Artık horozların ötüşünü bir yana bırak da, derslerine alış. Okulun neredeyse açılacak, sen tavuklarla, horozlarla uğraşıyorsun," dedi. İki adım atıp döndü yine: "Haaa, unutuyordum az daha: Çiçekleri inceliyorum diye yollarda oyalanma da azığımı çabuk getir!" (ner, 2016a: 36).

#### **4.1.4.3. Baba**

Babam, tarladaki işlerinden fırsat buldukça pazara gitmeye başladı yine. Kıştan sağ kalabilmiş cılız koyunları, tavukları satamadan geri getiriyordu. Çok kızgın oluyordu pazar dönüşlerinde. Ben yattıktan sonra, uzun bir zaman tartışıyorlardı annemle. zlyordum. Yoksulluk, insanları kırıcı, huysuz, kavgacı da yapıyordu demek (ner, 2016a: 61).

#### **4.1.4.4. Alışir**

Gülerek baktı yüzüme. Sonra da elini omzuma atıp köye doğru yürümeye başladı. Yol boyunca abisi ile övünmesini sürdürdü durdu. Bilmediğim birçok Şey anlattı bana. Örneğin, insanların maymunlardan türediğini söyleyince çok Őařırdım (ner, 2016a: 21).

#### **4.1.4.5. Anne**

Annesi hakkında Gülibik'in tmesine verdiği tepkiden dolayı yorumu:

"Anne," dedim. "Gülibik tt."

Annem, süte bulanmış ellerini nlğnde kurulayıp:

"Bütün horozlar ter," dedi.

"Ama bu ilk kez ötüyor anne, anlamıyor musun?"

"Eh, gözün aydın yleyse."

Bu büyükler, oldum olası böyledirler. Sevinçleri eksiktir nedense. Bir horozun ilk kez ötüşü kadar olağanüstü bir olaya bile sevinemezler (ner, 2016a: 35-36).

#### **4.1.4.6. Kınalı**

Kınalı, Gülibik'in anasıydı. Tüyleri, kanatları kına yakılmış gibi balkırdı güneşte. Ahırın karanlık bir köşesine, bir yalağın içine sığınmış, yumurtalarının üstüne oturmuş düşünüyordu. Kapıda durup ona baktım; başını kaldırıp uykulu uykulu baktı yüzüme. Sonra da:

"Gurk! Gurk! Gurk!" diye seslendi. Birkaç adım daha yaklaştım. Tüylerini kabartıp dikiverdi karşıma.

"Kınalı, korkma, benim!" dedim.

Dinlemedi bile. Yumurtalarının üstünden atlayıp çevremde dolanmaya başladı. Kanatlarım yerde sürüyerek hışırtılar çıkartıyor, dn babam dönüyordu evremde.

Onu kızdırmamaya çalışarak yalaktaki yumurtalara yaklaştım. Saman yığını içindeki yumurtalar atlamıştı. Uzanıp usulacık dokundum birine, sıcakıktı.

Kınalı, yumurtalara dokunduğumu görüne kanatlarını çırparak saldırdı. Korkup kaçtım ahırdan. İçeriden hâlâ kızgın sesi geliyordu.

-"Gurk! Gurk! Gurk!"

Ertesi gün ilk işim uyanır uyanmaz ahıra koşmak oldu. Bir de ne göreyim? Aman Allahım! Kınalı, çevresinde bir sürü civciviyle dolaşp durmuyor mu ortalıkta! Sevincimden neredeyse uçacaktım. Tutup birini sevecek oldum, sen misin onlara dokunan! Kınalı, olanca gücüyle bağırarak engelledi beni (Öner, 2016a: 13-14).

**5. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla mı geliştirilmiştir?

5. alt probleme ait karakter geliştirme yöntemine ilişkin örnekler saptanmamıştır.

## 4.2. KARGALAR KARA DEĞİLDİ

**Tablo 3.** Çetin Öner'in "Kargalar Kara Değildi" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri.

KARAKTERLER	Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi		Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesi		Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi		Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi		Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kuno	14	11	15	12	-	-	1	1	10	8
Rupen	18	14	16	12	2	2	10	8	6	5
Kuşanne Haben	3	2	5	4	-	-	-	-	6	5
Kuşbaba Tuben	1	1	4	3	-	-	1	1	2	2
Kızılderili Büyük Reis	1	1	5	4	-	-	-	-	-	-
Akkarga	-	-	2	2	-	-	-	-	2	2
Anaç Tavuk	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-
Toplam	39	31	49	39	2	2	12	10	27	21

Tablo 3'e göre Çetin Öner'in "Kargalar Kara Değildi" adlı çocuk romanında karakterlerin konuşma yöntemiyle geliştirilmesinin frekansı 49, yüzdeliği 39; diğer

karakterlerin yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 12, yüzdeliği 10; davranış ve eylemleriyle geliştirilmesi frekansı 39, yüzdeliği 31; karakter geliştirme yöntemlerinden anlatıcının yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 27, yüzdeliği 21 ve fiziksel özellikleriyle geliştirilmesinin frekansı 2, yüzdeliği 2'dir.

Tablo 3'e göre Çetin Öner'in "Kargalar Kara Değildi" adlı çocuk romanında karakterler Kuno, Rupen, Kuşanne Haben, Kuşbaba Tuben, Kızılderili Büyük Reis Akkarga Anaç Tavuk'tur. Romanda Kızılderili Büyük Reis ve Anaç Tavuk dışında kahramanların tümü yazarın yorumu ve konuşma yöntemiyle geliştirilmiştir. Kuno, Rupen, Kuşbaba Tuben, hem davranış ve eylemleriyle hem de diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmişken Akkarga davranış ve eylemleriyle ve diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmemiştir. Kuşanne Haben diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmemiştir. Roman kahramanlarından sadece Rupen fiziksel özellikleriyle geliştirilmiştir. Kızılderili Büyük Reis ve Anaç Tavuk ise konuşma ve davranışlarıyla geliştirilmiştir.

Çetin Öner'in "Kargalar Kara Değildi" adlı çocuk romanında karakterlerin geliştirilme yöntemlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

**1. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.2.1. Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.2.1.1. Kuno**

Ve uzaklardan, oavadan silah sesleri geldi.

Ve ardından önce bir, derken iki, üç... Yüzlerce Bufalo böğürerek yere düştüler.

"Nooluyor?" diye korkuyla cikledi Rupen.

"Bufalolar... Bufaloları öldürüyor insanlar..." diye karşılık verdi Kuno. Sonra da bir kaza kurşununa hedef olmamak için altlarında akan nehri çevreleyen ormanın içine daldı hızla. Rupen onu izledi (Öner, 2016b: 42).

##### **4.2.1.2. Rupen**

Bir kartal geniş kavisler çizerek dolandı gökyüzünde. İki kardeş onu görünce hızla alçalıp çınar ağacının yaprakları arasına saklandılar (Öner, 2016b: 38).

##### **4.2.1.3. Kuşanne Haben**

Kuşkardeş Rupen onun yanlışlarına gülerek galkakalar attıkça, Kuşanesi eğitimini keser, tatlı/sert bir dille uyarırdı (Öner, 2016b: 12).

#### 4.2.1.4. Kuşbaba Tuben

Kuşbaba Tuben öncülük görevi nedeniyle en önde uçuyor, Kuşanne Haben'se çocuklarını izliyordu en arkadan çalakanat (Öner, 2016b: 27).

#### 4.2.1.5. Kızılderili Büyük Reis

Ve Kızılderili Büyük Reis elini kaldırıp Beyaz Büyük Reis'in sözünü kesti. (Öner, 2016b: 41)

#### 4.2.1.6. Anaç Tavuk

"Buluttan olsa gerek," diye düşündü. Su yalağının içine, girip yıkanmaya başladı. O da ne? Ne kadar uğraşa üstündeki kirli karadan kurtulamıyordu. O didinip debelendikçe, Anaç Tavuk ve civcivleri kahkahalarla gülyüyorlardı (Öner, 2016b: 56).

**2. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle mi geliştirilmiştir?

### 4.2.2. Karakterlerin Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler

#### 4.2.2.1. Kuno

Kuno dikilip çıktı annesinin kanatları altından:

"Ne? Bir kargayı mı?"

"Evet."

"Ama anne, kimileri bir kuzgunu, kimileriye bir güvercini saldı diyorlar." (Öner, 2016b: 19).

Kuşkardeşleri anlatılanları yarım kulak dinleyip ilk komutla birlikte havalanırken Kuno, bir dala tünür, "Ben kimim, neyim, nereden geldim, nereye gidiyorum?" diye derin düşüncelere daldı (Öner, 2016b: 25).

Kuno iki adamın arkasından bağıyordu hâlâ. Rupen uçup onun yanına kondu:

"Neden bu kadar kızılıyorsun Kuno? Bırak bizi güvercin sansın adam. Ne zararı var? O güvercin dedi diye, güvercin olacak değiliz ya?"

"Hayır, ben salt ona kızmıyorum. İnsanların tümü canımı sıkıyor aslında. Biz onların dillerini anlıyoruz da onlar bizim ne dediğimizi anlamıyorlar. Sıkışınca da 'Kuşdili' deyip çıkıyorlar işin içinden. Birbirlerini aşağılamak için de 'Kuşbeyinli' diyorlar. Kendilerinin o kocaman beyinlerine karşın, hâlâ uçamamalarını biz onların yüzüne vuruyor muyuz?" (Öner, 2016b: 49).

#### 4.2.2.2. Rupen

"Neden bu kadar kızılıyorsun Kuno? Bırak bizi güvercin sansın adam. Ne zararı var? O güvercin dedi diye, güvercin olacak değiliz ya?" (Öner, 2016b: 49).

"İnanın bana," dedi Rupen. "İnanın. Süründüğü, dokunduğu her şeyi kapkara yapıyor bu bulut, gece gibi kapkara." (Öner, 2016b: 57).

#### 4.2.2.3. Kuşanne Haben

"Rupen... Rupen.. Anladık, yeteneklisin. Hemen kavırıyorsun uçmanın kurallarını, inceliklerini... Soluğunu tutmasını, kanatlarını yönetmesini, rüzgârın

yönüne göre bedenini ayarlayıp süzülmesini; yağmurda, karda, tipide bir böcek gibi büzülerek küçülmesini biliyorsun. Ne ki, uçmanın anlamını kavrayamıyorsun. Salt uçuyorsun sen. Oysa, uçan her nesne kuş olmaz. İşte bunu bilmiyorsun. Eğer uçan her şey kuş olsaydı, arıya da, sineğe de, hatta buluta da kuş denirdi. Oysa denmiyor. Neden? Çünkü uçmak bir sanattır. Ve her sanat gibi kolayca öğrenilemez. Kolay öğrenilen şeyler kalıcı olmaz, bil bunu! Gülme kardeşine! Onu küçümseme! Düşünerek uç sen de..."Yanlış yapmaktan korkma! Yapılan her yanlışlık, doğruya atılan bir adımdır." (Öner, 2016b: 13).

#### **4.2.2.4. Kızılderili Büyük Reis**

Ve dedi ki:

"Canlıların yok edildiği bir dünyada, insan ruhu, yalnızlık duygusundan ölür gibi geliyor bize." (Öner, 2016b: 39)

#### **4.2.2.5. Kuşbaba Tuben**

"Ne yapıyorsun?" dedi. "Fazla alçaktan uçmak da tehlikelidir. Hedef mi olmak istiyorsun insanlara? Yüksel, yüksel çabuk!"

Kuno kanatlarına verdi tüm gücünü. Soluğunu boşaltıp babasının uçuş düzeyine çıktı yeniden. Az sonra da sürüye yetiştiler (Öner, 2016b: 29).

#### **4.2.2.6. Anaç Tavuk**

"Düşmanımın düşmanları benim dostumdur. Buyurun, suyumuzdan da içebilirsiniz," diye yalıkları gösterdi (Öner, 2016b: 44-45).

#### **4.2.2.7. Akkarga**

Akkarga gagasını temizleyip, "Tuben'i anımsıyorum," dedi. "İyi bir kargaydı gençliğinde. Becerikli, atak bir kargaydı. Bırakın soluklansınlar biraz. Yemlenip dirlensinler." (Öner, 2016b: 30).

**3. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?

### **4.2.3. Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

#### **4.2.3.1. Rupen**

Tavuk söylüyor.

"Karga mı? Ayol biz hiç mi karga görmedik. Kimi kandırıyorsun sen bu kart sesinle?" (Öner, 2016b: 56).

**4. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla mı geliştirilmiştir?

### **4.2.4. Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi**

#### **4.2.4.1. Kuno**

"Ne güzel bir güvercin," diye gösterdi arkadaşına.

Kuno, "Ben güvercin değilim," diye öttüyse de, adamlar ne demek istediğini anlamadılar:

"Sesi de çok güzelmiş," dedi öbür işçi. (Öner, 2016b: 48).

#### **4.2.4.2. Rupen**

"Hadi canım sen de. Bir dediğin bir dediğini tutmuyor. Kargayım diyorsun, rengin kapkara. Üstelik konuşurken kekeleyip gaklıyorsun. Bir bulut tutturmuşsun, aklın sıra bizi korkutacaksın?" demesine karşın kanatlarını açıp yerleri süpürerek civcivlerini toparlayıp kümese doğru yürüdü. (Öner, 2016b: 57).

#### **4.2.4.3. Kuşbaba Tuben**

Akkarga gagasını temizleyip, "Tuben'i anımsıyorum," dedi. "İyi bir kargaydı gençliğinde. Becerikli, atak bir kargaydı. Bırakın soluklansınlar biraz. Yemlenip dinlensinler." (Öner, 2016b: 30).

**5. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla mı geliştirilmiştir?

### **4.2.5. Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi**

#### **4.2.5.1. Kuno**

Uçuş denemeleri bitip de yuvalarına döndüklerinde Kuno, Kuşannesinin kanatları altına sokuluyor, "Anlat anne, n'oolur bir masal anlat," diye cikliyordu (Öner, 2016b: 14).

Ve Kuno eksikliklerini biliyordu. Çalışmak, daha çok gerektiğini biliyordu. İşte gece uçuşlarına da bu nedenle başlamıştı.

Şu anda pek hızlı uçamıyordu. Ama soluğunu tutmasını, kanatlarının her tüyüne egemen olmasını, bütün bedenini becerikli bir biçimde kullanmasını geliştiriyordu bu gece uçuşlarında (Öner, 2016b: 21).

#### **4.2.5.2. Rupen**

Oysa Kuşkardeşi Rupen'in tüm düşüncesi, tek isteği uçmaktı. Sadece uçmak (Öner, 2016b: 24)...

#### **4.2.5.3. Kuşanne Haben**

Ama eğitmeni, Kuşanesi Haben... O başkaydı, bambaşkaydı... Sıradan kuş olmanın da ötesinde biriydi o. Bilgeydi, bilgiliydi, özverili, hoşgörülüydü Haben (Öner, 2016b:12).

#### **4.2.5.4. Kuşbaba Tuben**

Kuşbaba Tuben öncülük görevi nedeniyle en önde uçuyor, Kuşanne Haben'se çocuklarını izliyordu en arkadan çalakanat (Öner, 2016b: 27).

#### **2.5.5. Akkarga**

Uçuş Düşüncesi öğretmeni Akkarga, Uçuş Biçimleri öğretmenine, "Kim bunlar?" diye sordu.

Çok yaşlandığı için gelenleri tanımiyordu (Öner, 2016b: 29).

### 3. MAVİ KUŞU GÖREN VAR MI?

**Tablo 4.** Çetin Öner'in " Mavi Kuşu Gören Var mı?" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri.

KARAKTERLER	Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi		Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesi		Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi		Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi		Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Çocuk	25	22	20	17	–	–	3	3	10	9
Fidan	3	3	1	1	–	–	5	4	4	3
Çiçek	1	1	16	14	–	–	1	1	2	2
Mavi Kuş	5	4	7	6	1	1	1	1	1	1
Baştombalak	–	–	5	4	–	–	–	–	4	3
Toplam	34	30	49	42	1	1	10	9	21	18

Tablo 4'e göre Çetin Öner'in "Mavi Kuşu Gören Var mı?" adlı çocuk romanında önemli karakterler Çocuk, Fidan, Çiçek, Mavi Kuş, Baştombalak'tır. Romanda kahramanların tümü yazarın yorumu ve konuşma yöntemiyle geliştirilmiştir. Çocuk, Fidan, Çiçek, Mavi Kuş hem davranış ve eylemleriyle hem de diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmişken Baştombalak davranış ve eylemleriyle ve diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmemiştir. Roman kahramanlarından sadece Mavi Kuş fiziksel özellikleriyle geliştirilmiştir.

Tablo 4'e göre Çetin Öner'in " Mavi Kuşu Gören Var mı?" adlı çocuk romanında karakterlerin konuşma yöntemiyle geliştirilmesinin frekansı 49, yüzdeliği 42; diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 10, yüzdeliği 9; davranış ve eylemleriyle geliştirilmesi frekansı 34, yüzdeliği 30; karakter geliştirme yöntemlerinden anlatıcının yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 21, yüzdeliği 18 ve fiziksel özellikleriyle geliştirilmesinin frekansı 1, yüzdeliği 1'dir.

Çetin Öner'in "Mavi Kuşu Gören Var mı?" adlı çocuk romanında karakterlerin

geliştirilme yöntemlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

**1. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.3.1. Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.3.1.1. Çocuk**

Çocuk, uzatıvermiş elini çiçeğe. Bir an düşünüp geri çekmiş.

"Olmaz," demiş. "Alamam."

"Neden?"

"Karşılıksız hiçbir şey alınmaz da ondan."

"Ama, içimden geldi benim."

"Olsun. Alamam. Ama..."

Elini cebine sokup mendile sarılı oyuncaklarını çıkartmış.

"Öyleyse bunlar da sizin olsun. N'olur. Bunlar da benim size armağanım olsun. Lütfen." (Öner, 2016c: 23).

##### **4.3.1.2. Fidan**

Birden bir hıçkırık kesmiş konuşmalarını. Çevrelerine bakınmışlar, görememişler ağlayanı. Ses yine yükselmiş:

"Ühü! Ühü! Ühü!"

Çocuk birdenbire Fidan'ın titreyen yapraklarını görmüş.

"Fidan bu, evet, Fidan bu ağlayan," demiş Çiçek'ine.

Çiçek, dik dik bakmış çocuğa.

"Ne olmuş yani? Hiç ağlayan bir fidan görmedin mi?" (Öner, 2016c: 30).

##### **4.3.1.3. Çiçek**

Birden aklına gelmiş çocuğun:

"Sen, sen çiçeksin, bilirsin; kuşlar nereye gitti?"

Duymazdan gelmiş Çiçek. Ama çocuk üstelemiş:

"Kuşlar diyorum, kuşlar nereye gitti?"

Çiçek'te çıt yokmuş (Öner, 2016c: 37).

##### **4.3.1.4. Mavi Kuş**

Çiçek, "Yükseklerde oturan Baştombalak, demek bu yüzden yakınıyor sizden?" demiş.

Kuş susmuş.

Çiçek, "Bütün gece sarayının tepesinde dönüp uyutmazmışsınız onu," diye sürdürmüş konuşmasını.

Kuş, Çiçek'e ters ters bakmış.

"Biz gürültü yapmayız," demiş.

Çiçek, onun kırıldığını anlayıp, "Peki peki, cıvıltınızdan diyelim," demiş (Öner, 2016c: 74).

**2. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle mi geliştirilmiştir?

### 4.3.2. Karakterlerin Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler

#### 4.3.2.1. Çocuk

"Benim de bir çiçeğim olsun isterdim. İnan olsun çok özen gösterirdim. Üstelik fidanıma da arkadaşlık ederdi." (Öner, 2016c: 22).

Çocuk, uzatıvermiş elini çiçeğe. Bir an düşünüp geri çekmiş.

"Olmaz," demiş. "Alamam."

"Neden?"

"Karşılıksız hiçbir şey alınmaz da ondan."

"Ama, içimden geldi benim."

"Olsun. Alamam. Ama..."

Elini cebine sokup mendile sarılı oyuncaklarını çıkartmış.

"Öyleyse bunlar da sizin olsun. N'olur. Bunlar da benim size armağanım olsun. Lütfen." (Öner, 2016c: 23).

#### 4.3.2.2. Fidan

"Gel," demiş. "Gel benim Mavi Kuş'um. Ağaçannemin yerine koyduğum. Gökyüzüyle bir tuttuğum. Gel de ısın kollarımda, gel de ısın dallarımda." (Öner, 2016c: 52).

#### 4.3.2.3. Çiçek

"Ne olmuş yani? Hiç ağlayan bir fidan görmedin mi?"

"Hayır... Ama şimdi görüyorum."

"Gitsene yanma onun, gönlünü alsana. Bak, nasıl bakıyor sana." (Öner, 2016c: 30).

"Bak, dinle beni. Aslında yeryüzündeki her şey konuşur. Ama yalnızca sevdikleriyle. Ya da onun dilinden anlayanlarla. Güneşi dilsiz mi sanıyorsun sen? Ağacı, kuşu, bulutu dilsiz mi sanıyorsun?" (Öner, 2016c: 29).

#### 4.3.2.4. Mavi Kuş

Kuş, gagasını gömlekten çıkartıp, "Asla!" demiş. "Hangi kentte olursa olsun, değil mi ki mavi bir kuşa gereksinim var, bizler oralarda olmak zorundayız. Götür beni sevenlerime, götür beni Fidan'ına!" (Öner, 2016c:48-50).

#### 4.3.2.5. Baştombalak

"Tez buyruğumu iletin kentlilerime!" diye gürlemiş Baştombalak. "Her kim ki Mavi Kuş'un yerini bildirirse ya da Mavi Kuş'u ölü ya da diri bana

getirirse, yaşam boyu varlık içinde yaşayacak, kendisine hanlar, hamamlar, apartmanlar, arabalarla birlikte ayrıca yüz bin altın verilecektir. Duyurun kentlilerime, duyurun!" (Öner, 2016c: 65).

**3. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.3.3. Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.3.3.1. Mavi Kuş**

Ama çocuk onun günbatımında balkıyan masmavi tüylerini, kıpkırmızı gözkapakları ile bembeyaz gagasını görünce bir çığlık atmış (Öner, 2016c: 47).

**4. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla mı geliştirilmiştir?

#### **3.4. Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi**

##### **4.3.4.1. Çocuk**

"Yanılmak o kadar önemli değil canım. İnsan her şeyi bilemez ki. Ama açık sözlülüğün hoşuma gitti. Sanırım iyi arkadaş olacağız seninle." (Öner, 2016c: 29).

##### **4.3.4.2. Fidan**

Çiçek, sesini kısıp, "Yine de sen beni dinle," demiş, Fidan'a doğru giden çocuğa. "Kuşlardan söz et ona. Çünkü acı çekenler, sevdiklerinin yüzünden bu acıyı tanımışlarsa vız gelir onlara acıları. Bilirsin, ağaçlar da en çok kuşları severler. Onlardan ayrılmamak için kesilmeyi bile göze alırlar." (Öner, 2016c: 33).

##### **4.3.4.3. Çiçek**

"Üstelik," diye sürdürmüş çocuk konuşmasını, "benim kırmızı bir Çiçek'le, küçük bir Fidan'ım da var. Onlar da seni tanımak için can atıyorlar." (Öner, 2016c: 48).

##### **4.3.4.4. Mavi Kuş**

Çiçek, yine gülümsemiş, "Yalan söylemek yakışmıyor bir kuşa," demiş. (Öner, 2016c: 74).

**5. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla mı geliştirilmiştir?

#### **4.3.5. Karakterlerin Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.3.5.1. Çocuk**

Birden uyanmış çocuk. Yüreği kıpır kıpırmış. Elini göğsüne bastırıp yüreğinin atışlarını dinlemiş. Gerçekten de bir kuş gibiymiş yüreği (Öner, 2016c: 39).

#### 4.3.5.2. Fidan

Fidan, üzgün olduğundan, arada sırada ağlamaklı sesler çıkarıyor, kırmızı Çiçek de ona acısını unutturmak için mavi kuşlardan, mavi gökyüzünden söz ediyormuş (Öner, 2016c: 51).

#### 4.3.5.3. Çiçek

"Hah, buldum," demiş.

"Ne buldun? Söylesene."

Bilgiç bilgiç gülümsemiş Çiçek:

"Kuşlardan söz et ona. Onu şimdi yalnızca kuşlar anlar."(Öner, 2016c: 31).

#### 4.3.5.4. Mavi Kuş

Mavi Kuş'un bu soylu davranışı karşısında çocuğun gözleri dolmuş (Öner, 2016c: 50).

#### 4.3.5.5. Baştombalak

Uzaktan, çok uzaktan bir kuş ötmüş. Baştombalak bir anda çılgına dönmüş. Fırlayıp ayağa kalkmış (Öner, 2016c: 65).

## 4. PİYANGO

*Tablo 5.Çetin Öner'in "Piyango" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri.*

KARAKTERLER	Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi		Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesi		Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi		Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi		Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Baba	5	12	7	17	–	–	–	–	5	12
Çocuk	1	2	6	14	1	2	–	–	7	17
Anne	9	21	1	2	–	–	–	–	–	–
Toplam	15	36	14	33	1	2	–	–	12	29

Tablo 5'e göre Çetin Öner'in "Piyango" adlı çocuk romanında önemli karakterler Baba, Çocuk, Anne. Romanda kahramanların tümü davranış ve eylemleriyle ve konuşma

yöntemiyle geliştirilmiştir. Baba ve Çocuk anlatıcının yorumuyla geliştirilmişken anne geliştirilmemiştir. Sadece Çocuk fiziksel özellikleriyle geliştirilmiştir. Hiçbir karakter diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmemiştir. Tablo 5'e göre Çetin Öner'in "Piyango" adlı çocuk romanında karakterlerin konuşma yöntemiyle geliştirilmesinin frekansı 14, yüzdeliği 33; diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 0, yüzdeliği 0; davranış ve eylemleriyle geliştirilmesinin frekansı 15, yüzdeliği 36; karakter geliştirme yöntemlerinden anlatıcının yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 12, yüzdeliği 29 ve fiziksel özellikleriyle geliştirilmesinin frekansı 1, yüzdeliği 2'dir.

Çetin Öner'in "Piyango" adlı çocuk romanında karakterlerin geliştirilme yöntemlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

**1. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.4.1. Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.4.1.1. Baba**

Baba atı getirip kızağa koşar.

Atın başından çıkardığı yem torbasını oğluna uzatır.

"Al bunu! Sirtına yastık yaparsın!" der (Öner, 2016ç: 22).

##### **4.4.1.2. Anne**

Ana, kızağın içine bir şilte serer. Üstüne de evdeki tek kilimi örter yorgan yerine. Çocuk uyandırılıp vücudu ovulur, giydirilir. Boynuna muskası asılır. Çorbası içirilir.

Ana, ocaktan aldığı sönmüş bir kömür parçasıyla çocuğun gözlerinin altına sürer. Parmağını yalayıp kirpiklerine sürme gibi sıvar kömür karasını. Kardan yansıyan ışıklar çocuğun gözlerini kızartmasın diye özenle sürer kömür tozunu (Öner, 2016ç: 21).

**2. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.4.2. Karakterlerin Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.4.2.1. Baba**

"Ağlayıp korkutma oğlanı!" diye bağırır baba.

Oğlunun başına dikilip "İyileşmeyecek bu!" der kendi kendine (Öner, 2016ç: 18).

##### **4.4.2.2. Çocuk**

"Yandım Karabaş, yandım ben... bileti yitirdim."

Bir yandan söylenir, bir yandan da arana arana köyün dışına çıkar (Öner, 2016ç: 58).

#### 4.4.2.3. Anne

Ana, içinde peynir, ekmek ve iki baş soğan koyduğu torbayı oğlanın eline tutuşturur.

"Yol uzun. Acıkınca yersiniz," der (Öner, 2016ç: 22).

**3. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?

#### 4.4.3. Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler

##### 4.4.3.1. Çocuk

Çocuk, yol boyunca önlüklü, şapkalı öğrencileri izler şaşkınlıkla. Oysa köylerindeki öğrencilerin hiçbirinin ne önlüğü vardır ne de şapkası. Hilal biçiminde, beyaz bir yaka takarlar yalnızca. Kimilerinde o da yoktur (Öner, 2016ç: 40).

**4. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmiştir.

4. alt probleme ait karakter geliştirme yöntemine ilişkin örnekler saptanmamıştır.

**5. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla mı geliştirilmiştir?

#### 4.4.5. Karakterlerin Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesine İlişkin Örnekler

##### 4.4.5.1. Baba

Babanın bir öğretmen gibi oğlunu sınava çekmesi, giderek bir oyuna dönüşür.

Bu kez de çocuk öğretmen olur. Babasını sınava çeker.

Çocuğun sorularına saçma, komik, kaçamak yanıtlar verir baba. Kahkahalar atarak yol alırlar bembeyaz karların üstünde (Öner, 2016ç: 29).

##### 4.4.5.2. Çocuk

Çocuk, iki yıl önce köyelerine gelen çerçinin kullandığı bisikleti hiç unutamaz.

İlk kez gördüğü böyle bir aracı alabilmek için hızla okulu bitirmeyi, hemen büyümeyi, çok çok para kazanmayı düşünmüştür hep.

Yine aklına düşer o bisiklet. Kırmızı rengi, pırıl pırıl gidonu, şingir mıngır öten zili anımsar atın çingirak seslerini dinlerken (Öner, 2016ç: 25-26).

#### 4.5. PORTAKAL

*Tablo 6. Çetin Öner'in "Portakal" Adlı Romanında Karakter Geliştirme Yöntemleri.*

KARAKTERLER	Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi		Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesi		Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi		Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi		Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
İzbat	13	10	8	6	2	2	3	2	27	22
Aşir	7	5	6	5	2	2	1	1	14	11
Remo Dede	1	1	3	2	–	–	9	7	4	3
Kiraz	4	3	3	2	–	–	5	4	1	1
Baba	–	–	1	1	–	–	3	2	2	2
Öğretmen	2	2	–	–	–	–	–	–	1	1
Çoban Agut	2	2	–	–	–	–	–	–	1	1
Toplam	29	23	21	17	4	3	21	17	50	40

Tablo 6'ya göre Çetin Öner'in "Portakal" adlı çocuk romanında önemli karakterler İzbat, Aşir, Remo Dede, Kiraz, Baba, Öğretmen ve Çoban Agut'tur. Romanda kahramanların tümü yazarın yorumu ve konuşma yöntemiyle geliştirilmiştir. İzbat, Aşir, Remo Dede, Kiraz, davranış ve eylemleriyle de geliştirilmişken aynı zamanda sadece İzbat ve Aşir fiziksel özellikleriyle ve diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmiştir. Baba davranış ve eylemleriyle geliştirilmemiştir. Öğretmen ve Çoban Agut sadece davranış ve anlatıcının yorumuyla geliştirilmiştir.

Tablo 6'ya göre Çetin Öner'in "Portakal" adlı çocuk romanında karakterlerin konuşma yöntemiyle geliştirilmesinin frekansı 21, yüzdeliği 17; diğer karakterlerin yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 21, yüzdeliği 17; davranış ve eylemleriyle geliştirilmesi frekansı 29, yüzdeliği 23; karakter geliştirme yöntemlerinden anlatıcının yorumuyla geliştirilmesinin frekansı 50, yüzdeliği 40 ve fiziksel özellikleriyle

geliştirilmesinin frekansı 4, yüzdeliği 3'tür.

Çetin Öner'in "Portakal" adlı çocuk romanında karakterlerin geliştirilme yöntemlerine ilişkin örnekler aşağıda sunulmuştur:

**1. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle mi geliştirilmiştir?

#### **4.5.1. Karakterlerin Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.5.1.1. İzbat**

Aşir, onu yoklamaya geldiği bir günde, giyinik, ayakta karşıladı arkadaşını.

Sarmaş dolaş oldular bir anda. Yerlerde debelendiler, takla attılar, güreş tuttular (Öner, 2016d: 10).

İzbat, ağdını sürdürdü. Anası ılık süt verdi, içmedi. Bazlamaya bal sürüp uzattı, yemedi. Sırtını duvara dönüp ağladı, ağladı, ağladı... (Öner, 2016d: 18).

##### **4.5.1.2. Aşir**

Aşir, sağlıklı bedeninin sonucu olsa gerek, haftasına kalmadan ayağa kalktı. İlk işi İzbat'ı aramak oldu (Öner, 2016d: 9).

Aşir, her gün yokladı İzbat'ı. Dut kurusu, kara üzüm, boyalı şekerler taşıdı ona. Cevizleri başucunda kırıp ağzına verdi (Öner, 2016d: 10).

##### **4.5.1.3. Remo Dede**

İzbat'tan başka kimse dinlemiyordu onun portakal öyküsünü artık.

Ama o dönüp dolaşıp sözü portakala, portakalın yararlarına getiriyor, yıllar önce yaşanan bir olayı bir masal gibi anlatıyordu yeniden.

Dede torun karşılıklı oturup konuşuyorlardı geceler boyu.

Tütününü üleşiyordu Remo, İzbat'la. Salt kendisini dinlediği için yapıyordu bunu. (Öner, 2016d: 33).

##### **4.5.1.4. Kiraz**

"Al," dedi. "Al, ye. Bak iyileştin gözünü açtın, soluğun düzeldi. De bana, neren ağrır, nereni beğenmezsin? De bana neden ağlarsın oğul?" (Öner, 2016d:18-19).

##### **5.1.5. Öğretmen**

Köyün öğretmeni, yalvar yakar oldu köylülere, dinlemedi. O eğitimin, öğretimin yararlarından söz edip ne kadar diller döktüyse de boşa gitti emekleri (Öner, 2016d: 31).

##### **5.1.6. Çoban Agut**

Ne var ki Agut, imamı can kulağı ile dinleyeceğine, bir yandan burnunu karıştırırken bir yandan da esneyip duruyordu (Öner, 2016d: 31).

**2. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle mi geliştirilmiştir?

## 4.5.2. Karakterlerin Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler

### 4.5.2.1. İzbat

Aşir, "Bağırılım" dedi. "Portakal, portakaaa! diye bağırarak belki durur kamyonlar."

"Hiç dururlar mı be? Dursalar bile elin adamı sana portakalını verir, mi? Kendi yer."

Aşir, umutsuzlukla baktı İzbat'a:

"Doğru," dedi (Öner, 2016d: 42-43).

### 4.5.2.2. Aşir

İzbat, kollarını çemreyip taze mayısı avuç avuç içeriye taşıdı. Karanlık bir köşeye yığıldı. Aşir de katıldı onun taşıma işine. Yeteri kadar taşıdıktan sonra, İzbat, kapının içerden sürgüsünü kapatıp' soyunmaya başladı. Donunu çıkartırken dönüp:

"Bakma!" dedi.

Bu uyarıyla birlikte Aşir de soyunmaya başladı.

Bir yandan soyunuyor, bir yandan da söyleniyordu:

"Bakmaymış... Ne bakayım sana be? Sen de bana bakma!" (Öner, 2016d: 13).

### 4.5.2.3. Remo Dede

"Ah," dedi, "ah, portakal olaydı, iki günde iyileşir ayağa kalkardı bu bebeler. Suyunu sıkıp içirecektin, kabuğunu soyup başına bağlayacaktın, şıppadanak keserdi alı, ataş... Ah, ah ki portakal olaydı, yeterdi..." (Öner, 2016d: 15).

### 4.5.2.4. Kiraz

Anası onun sesine içeri girip İzbat'ı ağlar bulunca elindeki su güğümünü bir yana atıp yanna koşturdu.

"Nen var oğul? Nen var can? De bana, ne oldu? Al mı bastı, için mi karardı? De bana oğul," diye kırpık saçlarını okşadı çocuğun (Öner, 2016d: 18).

**3. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?

## 4.5.3. Karakterlerin Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesine İlişkin Örnekler

### 4.5.3.1. İzbat

Asmin'in süt artıkları ile büyüyen İzbat'ta en çarpıcı şey, kocaman kara gözleriydi. Her şeye şaşkın, ilgiyle bakan koskoca bir çift göz büyüdükçe büyüdü İzbat'ta. Sanki çocuk, kara kaşlarının altında ışıltılı bir çift göz oldu çıktı (Öner, 2016d: 9).

### 4.5.3.2. Aşir

Aşir, sağlıklı bedeninin sonucu olsa gerek, haftasına kalmadan ayağa kalktı. İlk işi İzbat'ı aramak oldu (Öner, 2016d: 9).

**4. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla mı geliştirilmiştir?

#### **4.5.4. Karakterlerin Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.5.4.1. İzbat**

O sustukça yüklendi Aşir, demediğini komadı:

"Az kalsın ölüyorduk çiçek açacağız diye... Hani nerde çiçekler? Yalancının birisin sen." (Öner, 2016d: 21).

##### **4.5.4.2. Aşir**

Bir sabah erkenden uyandı. Ne yapacağını, nereye gideceğini biliyordu artık. Kimselere açmadı düşüncesini. Bir tek Aşir'e, can yoldaşı, sırdaşı, sütkardeşi Aşir'e anlattı tasarısını(Öner, 2016d: 36).

**5. Alt Problem:** Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla mı geliştirilmiştir?

#### **4.5.5. Karakterlerin Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesine İlişkin Örnekler**

##### **4.5.5.1. İzbat**

İki arkadaşlılar. İçtikleri su bile ayrı gitmezdi. Aynı yıl içinde doğmuşlardı. Ama kısa aralıklarla. Değişik yapılarda oluşları üç-beş aylık bir yaş farklılığından ileri gelmiyordu (Öner, 2016d: 7).

"Bildiğin toprak. Her gün yiyeceksin ki içindeki çiçek kurumasın."

"Sen yiyor musun peki?"

"Yiyorum ya."

Keşke bunu demez olaydı İzbat. Yenik düşmemek için yalanını doğrulamak zorunda kalacaktı. Kaldı da (Öner, 2016d: 24).

##### **4.5.5.2. Aşir**

"Ya kamyonlar geçmezse İzbat? Hadi geçtiler diyelim ya çarpışmazlarsa?"

Öyle bir bakıyordu ki İzbat, Aşir'in korkudan içi titriyordu. Geri dönmeyi gözü kesmiyordu. Gittikçe de bir korku sarıyordu yüreğini, binlerce korku sarıyordu. Karda yolunu yitirmekten, çığ altında kalmaktan, kurtlara yem olmaktan, birden gece olmasından, donmaktan... Her şeyden, her şeyden korkuyordu Aşir. Tüm korkularını gizliyordu (Öner, 2016d: 39-40).

##### **4.5.5.3. Remo Dede**

Remo'nun anlatımı uzar giderdi. Anlatırken yeni yeni ayrıntıları anımsar, onları da ekler, uzattıkça uzatırdı sözü (Öner, 2016d: 34).

##### **4.5.5.4. Kiraz**

Anası Kiraz, tüm çabalarına karşın düşüremedi bu istenmeyen bebeğini.

Doğumdan sonra kirli paçavralara üstünkörü beleyip bir köşeye attı onu. Sütü de kesildiğinden üç gün üç gece emziremedi.

İçin için ölmüş olmasını diliyordu onun. Ne var ki dileği boşa çıktı.

Uzanıp onu kucağına alınca gülümseyen bir çift kocaman gözle karşılaştı. Kadının yüreği cız etti(Öner, 2016d: 7-8).

#### **4.5.5.5. Baba**

Altı kardeşin üstüne, beklenmeyen, istenmeyen bu doğum, suskun babasını daha da suskunlaştırdı (Öner, 2016d: 7).

#### **4.5.1.5. Öğretmen**

Öğretmen de gençliğinin, inancının olanca içtenliğiyle direndi ama yenik düştü eğitim savaşımında.

Bir rapor tuttu, Köy Yaşlılar Kurulu ile muhtara imzalandı, vurdu kilidi okulun kapısına. Odasına kapanıp tütün sarmasını, kıtlama çay içmesini, kendi başına dama oynamasını öğrendi.

Tespah çekmede yeni beceriler kazandı.

Bir öykü yazmayı denedi, beğenmedi.

Günlük tuttu, beğenmedi.

Tekdüze, ağır, birbirinin benzeri yaşam kırıntılarını ak kâğıt üstüne saptamak, hiç de ilginç olmuyordu.

Radyosunun başından ayrılmıyordu geceler boyu. Ne var ki onun da pili bitti (Öner, 2016d: 32).

#### **4.5.1.6. Çoban Agut**

Ne var ki Agut, imamı can kulağı ile dinleyeceğine, bir yandan burnunu karıştırırken bir yandan da esneyip duruyordu (Öner, 2016d: 31).

**Tablo 7.** Çetin Öner'in Çocuk Romanlarında Kullandığı Karakter Geliştirme Yöntemleri

KİTAPLAR	Davranış ve Eylemleriyle Geliştirilmesi		Konuşma Yöntemiyle Geliştirilmesi		Fiziksel Özellikleriyle Geliştirilmesi		Diğer Karakterlerin Yorumuyla Geliştirilmesi		Anlatıcının Yorumuyla Geliştirilmesi	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Gülibik	24	4	57	9	–	–	26	4	–	–
Kargalar Kara Değildi	39	6	49	8	2	0	12	2	27	4
Mavi Kuşu Gören Var mı?	34	6	49	8	1	0	10	2	21	3
Piyango	15	2	14	2	1	0	–	–	12	2
Portakal	29	5	21	3	4	1	21	3	50	8
Toplam	141	23	190	31	8	1	69	11	110	18

Tablo 7 incelendiğinde yazarın çocuk romanlarında kullandığı karakter geliştirme yöntemleri büyüklük sırasına göre 190 sıklık ve 31 yüzdellekle konuşma yöntemiyle karakter geliştirme yöntemi, en az kullandığı 8 sıklık ve 1 yüzdellekle fiziksel özellikleriyle karakter geliştirmedir.

## BÖLÜM V

### 5. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde bulgular ışığında yargı ve önerilerde bulunulmuştur.

“Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler davranış ve eylemleriyle mi geliştirilmiştir?” alt problemine ilişkin sonuç ve tartışmalar:

Roman kahramanlarını tanıtm yöntemlerinden biri de karakterin eylem ve davranışlarıyla geliştirilmesidir. Karakterlerin sergiledikleri davranışlar iç dünyalarının bir göstergesidir ve bize kişiliği yönünde büyük ipuçları verir. Uçan (2005: 122)'a göre çocuğa sunulacak bir kitabın biçimi, içeriği okuma alışkanlığı kazanmasında, estetik bir tavır sergilemesinde, bir davranış biçimi kazanmasında önemli bir rol oynar. Özdeşim kurulan karakterin davranışları çocuk tarafından taklit edileceği için kurgusal metinlerdeki herhangi bir olay karşısındaki bu davranışlar iyi geliştirilerek sunulmalıdır. Örnek alınması gereken davranışlara yer verildiği gibi bazı durumlarda çocuğun örnek almaması gereken davranışlar da kitaplarda bulunabilmektedir. Tekin (2017: 102)'e göre kahramanlar, gerçek hayattaki gibi günlük hayatını yaşar, toplumsal rollerini yerine getirir, ruhsal sorunlarla mücadele eder, bedensel değişimler geçirir. Kahramanlar çevresinde konuşulanların doğru olup olmadığını sorgular, insani tepkiler verir. Özetle toplumsal hayatta var olmanın kavgasını verir. Bu kavga ve çeşitli davranışlarda bulunması onun birey olup olmadığını gösterir. Çocuğun da bireyselleşme toplum içerisinde yer bulma mücadelesinde bu geliştirme yöntemi büyük katkılar sağlayacaktır. Elde edilen verilerde yüzde 23 oranla karakterlerin davranış ve eylemleriyle geliştirilerek yeterli bir şekilde kullanıldığı saptanmıştır.

“Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler konuşma yöntemiyle mi geliştirilmiştir?” alt problemine ilişkin sonuç ve tartışmalar:

Karakter geliştirme yöntemlerinden konuşma yöntemine başvurulması çocuğun merakını canlı tutmak için olumludur. Bunun yerine kahramanların fiziksel özellikleriyle betimlenmesi okurun dikkatini dağıtır ve sonuç olarak beklenen yarar sağlanamayabilir.

Konuşma, insanların kişilik özelliklerini yansıtarak iç dünyalarını aralamada büyük ipuçları sunar. Yazılı metinlerde karakterlerin iç dünyalarını, duygularını ve gerçek kişiliğini onların konuşmalarından öğreniriz. Karakterin hissettiği duyguları diğer karakterlerin ve olayların kendilerini nasıl etkilediğinden yola çıkarak tespit eder ve karakter hakkında yargıda bulunulur. Aynı etkiyi çocuk okurun hissederek kendisiyle özdeşim kurması kitabın okunabilirliği açısından önemlidir. Çocuk okurlar kahramanların konuşmalarında onların bu

hislerinden yola çıkarak kişilik özelliklerini tanıyabilir. Bu özelliklerden bazıları okurlar tarafından beğenilir ve beğenilen davranışlar tekrar edilir. Karakterin çocuk okurun güvenini kazanması karakterle kurulan özdeşimi kolaylaştırır. Güveni kazanmak için de kahramanın romanın başından sonuna kadar tutarlı diyaloglar ile tanıtmak gerekir. Yazar bu karakter geliştirme yöntemini kullanmakla okur-karakter etkileşimini başlatmaktadır. Konuşma yöntemiyle karakter gelişiminin kullanılması okura gerçek dünyada insanların nasıl birbirleriyle konuşarak etkileşime girdiği konusunda ipucu verir. Okuru gerçek hayata hazırlama noktasında bu diyaloglar önemlidir.

Forster (1985: 127)'a göre romanın özelliği şudur: Roman yazarı kişileri hakkında çeşitli bilgiler verebileceği gibi onların ağzından da konuşabilir. Buna ek olarak kişiler kendi kendine konuştuğunda okuyucunun onları dinlemesi sağlanabilir. Yazarın elinde kişiler ne düşünüyorsa onu gösterme imkânı vardır yazar isterse kişilerin bilinçaltına da inebilir. Bu noktada yazarın okuru etkilemek için en güçlü silahlarından biri karakteri konuşma yöntemiyle geliştirmektir.

Sever, (2007: 26) çocuk edebiyatı yapıtlarının, dilin ve çizginin anlatım gücüyle, çocuğun insan ve yaşam gerçekliğini anlayıp değerlendirmesine olanak sağlayacak bir yaşam alanı yarattığını söyleyerek Türkçenin sözvarlığının çocuk kitaplarında çocukların dil becerisi alanını geliştirecek bir şekilde sunulmasının önemini ortaya koymaktadır. Bu da konuşma dilinde kullanılan sayısmaca, deyimler ve atasözlerinin çocuk romanlarındaki karakterlere bir şekilde yansıtılması ve karakterler aracılığıyla sunulması gerektiğini açığa çıkarmaktadır. Bütün bunlardan hareketle Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakter geliştirme yöntemlerinden konuşma yöntemiyle karakter geliştirmenin sık kullanılması olumlu olarak nitelendirilebilir.

“Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler fiziksel özellikleriyle mi geliştirilmiştir?” alt problemine ilişkin sonuç ve tartışmalar:

Karakterlerin dış görünüşü bize onlar hakkında birçok ipucu verir. Yazar geleneksel masallarda sıkça kullanılan karakterlerin dış görünümüyle çizilmesini kullanmamıştır. Oysa, dış görünüşleriyle geliştirilen karakterler çocuğun hayal dünyasında somutlaşır; bir başka ifadeyle karakterin fiziksel özellikleri onun sınırlarının belirginleşmesine katkı sağlar ve özdeşim daha kolay olur. Fiziksel özellikleriyle betimlenen ve bu özellikleriyle karakter arasında bir ilişki kurabilen yazar çocuğun dünyasına daha çok seslenebilecektir.

Mendelsund (2015: 52)'a göre, bir karakterin fiziksel özellikleri süs niteliğinde

olabilir, ama aynı zamanda karakterin anlamına katkıda bulunabilir. Başarılı yazarlar, betimledikleri nesnenin/objenin/varlığın sadece görünüşünü sözcüklerle vermekle kalmaz, beş duyuyu da öğrenme eylemine katarak onun tadını rengini kokusunu uyandırdığı ruh hâlini vererek okurda coşku uyandırır (Aktaş ve Gündüz, 2010: 204). Fakat yapılan fiziksel betimlemenin uzunluğu iyi ayarlanmalıdır. Gereksiz ayrıntılara girilerek uzatılan metinler, çocuğun dikkatini dağıtarak dikkatinin başka alanlara kaymasına ve kitaptan uzaklaşmasına neden olacaktır. Bütün bunlardan hareketle Çetin Öner'in karakterleri dış görünüşleriyle geliştirmeye çok az yer verdiğini ve yetersiz kaldığını gözlemliyoruz.

“Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler diğer karakterlerin yorumuyla mı geliştirilmiştir?” alt problemine ilişkin sonuç ve tartışmalar:

Okurlar çoğu zaman okudukları anlatıların karakterlerini yeterince tanıyamazlar. Bu da okur-karakter etkileşimini zayıflatır. Yazarların roman karakterleri hakkında diğer kahramanların yorum yapmalarına imkân vermesi kahramanların okur tarafından çok boyutlu olarak tanınmasını sağlar. Kişiliği ele veren önemli ipuçlarından biri de başkalarının diğerleri hakkındaki düşünceleridir. Tekin (2017: 100)'e göre, karakterleri tanıtmak için ya herhangi bir roman kahramanının bakış açısından yararlanılır ya da sırf işi gerçekleştirmek için romana sokulan “gözlemci kahraman” figüründen yararlanılır. Bu bakış açısı gözlemler sonucunda herhangi bir olay karşısındaki tutuma yapılan yorumlardan yola çıkılarak dile getirilebilir. Karakterin sergilediği davranışlar diğer karakterlerin düşünceleriyle onaylanabilir veya reddedilebilir. Buradaki kabul ve ret durumu ana kahramanla özdeşim kuran çocuğun kahramanın kişiliğini tanıması açısından önemlidir. Bu karakter geliştirme yöntemini fazla kullanılması özdeşim kuran kişi açısından her durumda insanların ne düşündüklerine gereğinden fazla değer verilmesine ve kendi düşüncelerini arka plana itmesine sebep olabilir. Tüm romanlar içinde yüzde 11 oranla kullanılan diğer karakterlerin yorumuyla geliştirme bu noktada yeterli sayılabilir.

“Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakterler anlatıcının yorumuyla mı geliştirilmiştir?” alt problemine ilişkin sonuç ve tartışmalar:

Çocuk kitapları yazarları geliştirdikleri karakterin kişilik özelliklerini kendileri tanıtır. Aksoy (2009: 34), anlatıcı gibi yazar da hikâye içinde herhangi bir baş kişi kadar rol oynamaya karar verebilir, der. Burada olayların anlatımı ve karakterin tanıtımı açısından yazarın doğrudan müdahalesi söz konusudur. Yazarlar, hem okura hem de ait oldukları topluma karşı tanıttıkları karakterleri çocuk edebiyatının genel amaçlarına hizmet edip

etmemesi bakımından sorumludur. Aksoy (2009: 34) kurmaca anlatı türünde bazen olay örgüsü ile karakter öğeleri daha önemli görünseler de bir filmi anlamakta kamera açılarının farkında olmak ne kadar gerekliyse, yazarın görüş açısının farkında olmak da o kadar gereklidir, diyerek karakterlerin ve olay örgüsünün bize nasıl gösterildiğinin yazara bağlı olduğunun üzerinde durmaktadır. Butor (1991: 92) da bu konuya değinerek romancının yarattığı kişileri, isteyerek ya da istemeyerek, bilerek ya da bilmeyerek, kendi yaşamının üstüne temellendirdiğini, bu kahramanların, yazarın kendisini anlatmasını ve kendi yaşamının öğeleri üstüne temellendirdiğini herkes bilir, der. Anlatıcının yorumuyla geliştirilmesi Çetin Öner'in çocuk romanlarında yüzde 18 oranında kullanılarak yazarın bakış açısı romanlarda kayda değer bir şekilde yer almıştır.

Kavcar (2017: 4)'a göre edebiyat topluma ayak uyduran toplumla birlikte yön alan sürekli kendini yenileyen canlı bir varlıktır. Yüzyıllar boyunca insanoğlunun yaşadığı her şeyi zengin ve etkili bir dille aktarır. Bu birikimle tanışan sonraki nesiller ilerisi için kendilerine en uygun yolu seçmekte daha az çaba harcarlar. Hayattan birtakım kesitler sunan edebiyat, bu kesitlerle çağın gerektirdiği toplumsal rolleri aktarmada ve insani değerleri benimsetmede önemli bir unsurdur. Edebi eserler bireyleri doğruya, güzele, iyiye yönelterek temelinde sevgi olan insani duyguların insanın iç dünyasında kalıcı olarak yer edinmesi sağlar.

Sonuç olarak bir yapıtta, karakterlerin ortaya çıkarılması için kahraman daha çok eylemleriyle ya da davranışlarıyla belirirken; başka bir yapıtta yazar, karakteri dış görünüşüyle ya da diğer kahramanların yorumuyla geliştirebilir. Sever (2015:103)'in deyişle önemli olan, yazarın geliştirdiği karakterlerin inandırıcı olabilmesi; karakterlerin özellikleriyle geliştirilen olay ya da durumun bütünleşmesi iç içe geçmesidir.

## **5.2. ÖNERİLER**

Bu başlık altında, araştırmada elde edilen bulgulara dayanılarak, karakter geliştirme yöntemleri ve bu konuda yapılacak araştırmalarla ilgili olarak ebeveyn, öğretmen, araştırmacılara birtakım öneriler sunulmuştur:

### **5.2.1. Ebeveynlerle ilgili öneriler:**

Çocuklarını değişik kahraman geliştirme yöntemlerinin kullanıldığı kitaplar okumaya yönlentmelidirler.

### **5.2.2. Araştırmacılarla ilgili öneriler:**

Bu araştırmada, Çetin Öner'in çocuk romanlarında karakter geliştirme yöntemleri ele alınmıştır. Buna benzer başka araştırmalarda da, başka yazarların çocuk kitapları üzerinde yapılmalıdır.

Çocuk romanlarında kullanılan hangi karakter geliştirme yöntemlerinin daha başarılı olduğunu belirlemeye yönelik araştırmalar yapılmalıdır.

### **5.2.3. Öğretmenlerle ilgili öneriler:**

Öğretmenler, eğitim ortamlarında değişik karakter geliştirme yöntemlerinin bir arada kullanıldığı, çeşitlilik gösterdiği çocuk romanlarını öğrencilerine okutmalıdırlar.

Öğretmenler, çocuk romanlarında değişik karakter geliştirme yöntemlerinin birlikte kullanıldığı örnekleri tanıtıcı kurslara alınmalıdır.

## KAYNAKÇA

### Araştırmada İncelenen Çocuk Romanları

- Öner, Ç. (2016a). *Gülibik*. İstanbul: Can Sanat
- Öner, Ç. (2016b). *Kargalar Kara Değildi*. İstanbul: Can Sanat.
- Öner, Ç. (2016c). *Mavi Kuşu Gören Var mı?* İstanbul: Can Sanat.
- Öner, Ç. (2016ç). *Piyango*. İstanbul: Can Sanat.
- Öner, Ç. (2016d). *Portakal*. İstanbul: Can Sanat.

### Genel Kaynakça

- Aksoy, B. (2009). *Hikâye Sanatı Üzerine Yazılar*. İstanbul: Pan.
- Aktaş, Ş. ve Gündüz, O. (2010). *Yazılı ve Sözlü Anlatım*. Ankara: Akçağ.
- Alkan, C. (1992). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi.
- Alper T. (2012). *Resimli Kitaplardaki Karakterlerin Duygu Durumlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Anderson, N. A. (2013). *Elementary Children's Literature: Infancy Through Age 13 (4th ed.)*. Boston: Pearson.
- Barone, D. M. (2011). *Children's Literature in the Classroom (Engaging Lifelong Readers)* New York: The Guilford Press.
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi, Teknikler ve Örnek Çalışmalar*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Butor, M. (1991). *Roman Üstüne Denemeler*. İstanbul: Düzlem.
- Çelikten H. (2015). *Türk Destanlarında ve Halk Hikâyelerinde Yardımcı Kahramanlar*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Cumhuriyet Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sivas.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik İlkelerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Çınar, P. (2011). *Çocuk Kitaplarındaki Kahramanların Giyim Biçimlerinin İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Dilidüzgün, S. (2006). *Çağdaş Çocuk Yazını Yazın Eğitime Atılan İlk Adım*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Dilidüzgün, S. (2000). Çocuk Kitaplarında Yazınsal Nitelik. S. Sever (Yayına Hazırlayan), *1 Ulusal Çocuk Kitapları Sempozyumu*, ss 253-257. Ankara, Ankara Üniversitesi TÖMER.
- Ergin, A. (2012). *Eğitimde Etkili İletişim*. Ankara: Anı.
- Forster, E.M. (1985). *Roman Sanatı*. İstanbul: Adam.

- Huck, C.S., Heper, S., Hickman, J., Kiefer, B.Z. (2001). *Children's Literature in the Elementary School (Seventh Edition)*. New York: McGraw-Hill,
- Gökşen, E. N. (1985). *Örnekleriyle Çocuk Edebiyatımız*. İstanbul: Remzi.
- Göktürk, A. (2000). *Sözün Ötesi*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Göktürk, A. (2007). *Okuma Uğraşı*. İstanbul: Yapı Kredi.
- Gültekin, A. (2011). *Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yazıları*. İstanbul: Erdem.
- Kavcar, C. (2017). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Anı.
- Kıran, A. E. ve Kıran, Z. (2011). *Yazınsal Okuma Süreçleri*. Ankara: Seçkin.
- Lukens, R.J., Smith, J.J., Coffel, C.M. (2013). *Critical Handbook of Children's Literature (ninth ed.)*. Boston: Pearson.
- Mendelsund, P. (2015). *Okurken Ne Görürüz?* Çev.: Gürkan, Ö. D. İstanbul: Metis.
- Moran, B. (2011). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*. İstanbul: İletişim.
- Neydim, N. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Bu.
- Oğuzkan, F. (2006). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Özçelik, D.A. (2010). *Eğitim Programları ve Öğretim (Genel Öğretim Yöntemi)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Özdemir, E. (2013). *Eleştirel Okuma*. İstanbul: Bilgi.
- Özmen, S. (2016). *Çocuk Hikâyelerindeki Kahramanların Çocuklara Rol - Model Olma Durumları*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elazığ.
- Polat, Ö.F. (2009). *Oğuz Tansel'in Masallarında Çocuk ve Eğitim Teması*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi / Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Russell, D. L. (2009). *Literature for Children (A Short Introduction)*. New York: Pearson.
- Sever, S. (2007). Çocuk Edebiyatının Çocuğun Gelişim Sürecindeki Yeri ve Önemi. Zeliha Güneş (Ed.), *İlköğretimde Çocuk Edebiyatı (1-57)*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Sever, S. (2015). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem Eğitim Hizmetleri.
- Şimşek, T. (Ed.) (2016). *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*. Ankara: Grafiker
- Şirin, M. R. (2000). *99 Soruda Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuk Edebiyatında Yalınlık İlkesi. *Hece*, 104-105, 356.
- Tekin, M. (2017). *Roman Sanatı I Romanın Unsurları*. Ankara: Ötüken.
- Temizyürek, F. Erdem, İ. Temizkan, M. (2011). *Konuşma Eğitimi Sözlü Anlatım*. Ankara: Pegem Akademi.
- Temizyürek, F. Şahbaz, N.K. ve Gürel, Z. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Uçan, H. (2005). "Çocuk Kadar Saf", Temiz Olabilmek/Kalabilmek. *Hece*, 104-105, 356.
- Ünal, A. (2010). *Türk Çocuk Edebiyatında Engellilerin Temsili*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Boğaziçi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Yalçın, A. ve Aytaş G. (2016). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, N. (2012). *Türk Çocuk Edebiyatı Kitaplarındaki Çocuk Gerçekliğine Eleştirel Bir Bakış*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Zivtçi, F. (2006). "Çocuk Kitaplarında Kahramanın Yeri ve Önemi". *II.Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu Bildiri Kitabı*. s. 345-347. 04-06 Ekim 2006. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Zor, E. R. G. (2015). *Çok Okunan Türk ve Dünya Çocuk Klasiklerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.



## ÖZ GEÇMİŞ

<b>KİŞİSEL BİLGİLER</b>	: Adı, Soyadı	Ömer Faruk KARAYEL
	: Doğum Tarihi ve Yeri	10.09.1987-Adilcevaz
	: Yabancı Dili	İngilizce
<b>EĞİTİM</b>	: Lisans	Ahi Evran Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği
	: Yüksek Lisans	Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi.
<b>DENEYİM</b>	: MEB'de Türkçe Öğretmenliği 2012-(Hâlen)	
	: MEB'de Müdür Yardımcılığı 2014-2015	